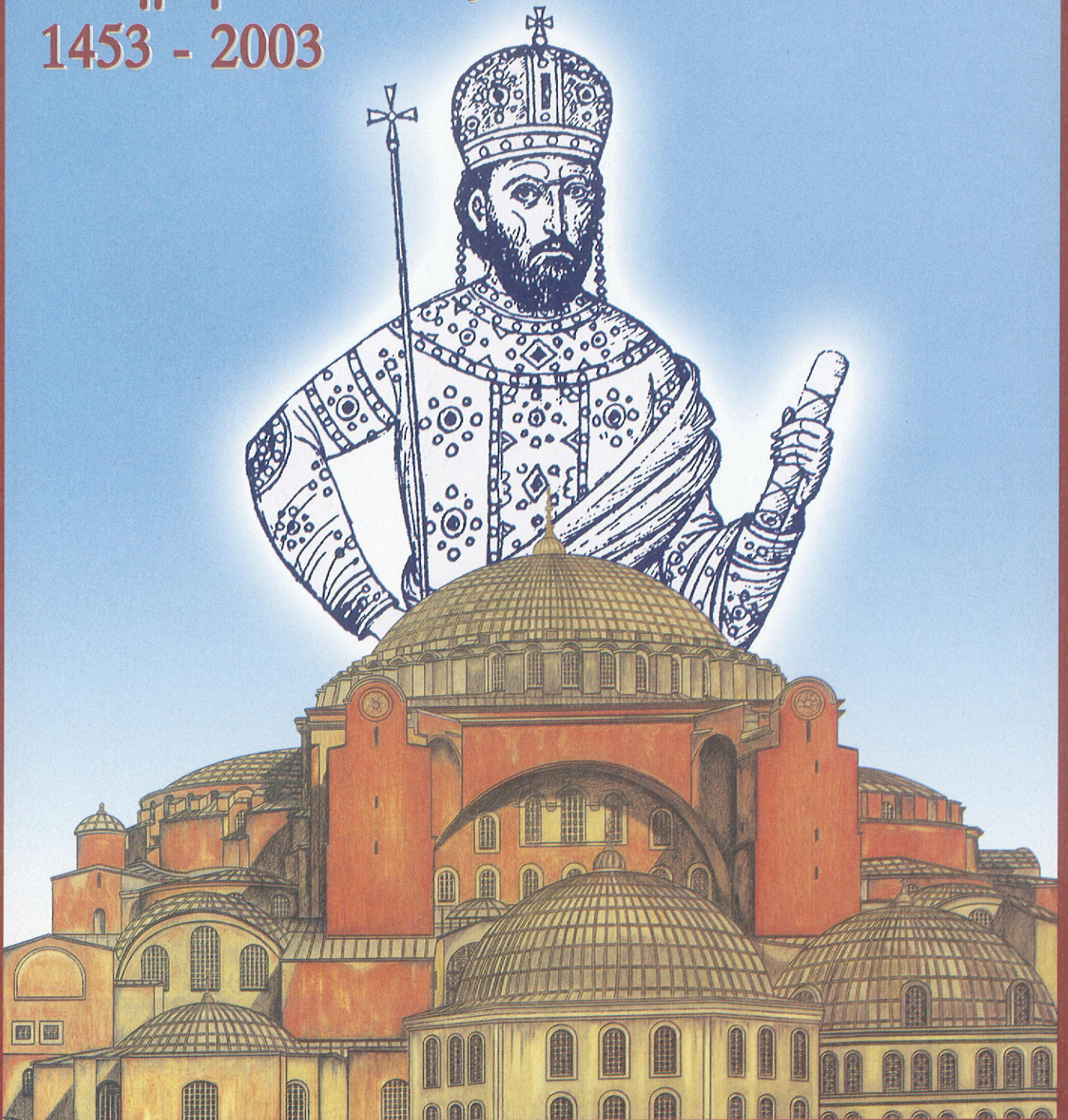

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΙΕΡΕΙΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΕΤΟΣ ΝΒ' • ΤΕΥΧΟΣ 5 • ΜΑΙΟΣ 2003

Μνήμη 'Αλώσεως
1453 - 2003

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ὁ Νέος Ἑλληνισμός
καὶ ἡ Εὐρωπαϊκὴ του προοπτικὴ
Σεβ. Μητρ. Σιδηροκάστρου κ. Μακαρίου σελ. 3-4

Ἐκκλησία καὶ Διοίκηση
Ἀρχιμ. Ἰακώβου Μπιζαούρη σελ. 5-9

Ἡ Θεία Εὐχαριστία ὡς γεγονός ἱεραποστολικό
Θανάση Ν. Παπαθανασίου σελ. 10-12

Τὸ θαῦμα τῆς συνεργίας
Πρωτοπρ. Βασιλείου Θερμοῦ σελ. 13

Ἡ ἀποξένωση τῶν συζύγων
καὶ τὸ γενικευμένο σύμπτωμα μοναξιάς
Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου σελ. 14-19

Ἡ γοητεία τῆς Παραμονῆς
Πρωτοπρ. Κων. Ν. Καλλιανοῦ σελ. 20

Τὸ κήρυγμα
Ἀριστομένους Κ. Ματσάγγα σελ. 21-22

Ἡ σφραγίδα τῆς μεγάλης ἀποφάσεως
Μανώλη Μελινοῦ σελ. 23

Εἰδήσεις καὶ Σχόλια
Κωνσταντίνου Χολέβα σελ. 24-25

Ἀπάντηση στὸ Περιοδικὸ τῶν Ἱησοῦιτῶν
Ἀρχιμ. Ἐπιφανίου Οἰκονόμου σελ. 26-28

Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ
Ἀρχιμ. Ἐπιφανίου Οἰκονόμου σελ. 29-30

Φωτογραφικὰ Στιγμιότυπα σελ. 31

ΕΞΟΦΥΛΛΟ:
Μνήμη Ἀλώσεως
1453 - 2003

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

Μηνιαῖο περιοδικὸ γιὰ τοὺς ἱερεῖς

Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 210 72.72.253, Fax: 210 72.72.251

Διεύθυνση Διαδικτύου τῆς Ἐκκλησίας
<http://www.ecclesia.gr>
Ἡλεκτρονικὴ διεύθυνση:
e-mail: contact@ecclesia.gr

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑ
τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης
Ἑλλάδος κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ὑπὸ τοῦ Κλάδου Ἐκδόσεων
τῆς Ἐπικοινωνιακῆς καὶ Μορφωτικῆς
Υπηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ
Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Σαλῶνων Θεολόγος
Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ:
Κωνσταντῖνος Χολέβας

ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ:
Ἀριστομένης Ματσάγγας, Διδάκτωρ Παν/μίου

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ-ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ -
ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΙ-ΕΚΤΥΠΩΣΗ-ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΒΑΝΗ
<http://www.livanis.gr>

Σόλωνος 98, 106 80 Ἀθήνα
Τηλ.: 210 3661200, Fax: 210 3617791

ΣΚΕΨΕΙΣ ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΗΝ ΑΛΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

‘Ο Νέος Έλληνισμός καὶ ἡ Εὐρωπαϊκὴ του προοπτικὴ

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου
Σιδηροκάστρου κ. Μακαρίου

Ο νέος Έλληνισμός, ὅπως ξεπήδησε μέσα ἀπὸ ποικίλα προβλήματα, καταστάσεις, ἀγῶνες καὶ ἀγωνίες, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τὴν ἄλωση τῆς μεγάλης Πόλεως τοῦ Κωνσταντινίου, τὸ ’21, καὶ τὴν τραγικὴ καταστροφὴ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἀν καὶ ὀργανικὰ δεμένος μὲ τὸν ὑπόλοιπο εὐρωπαϊκὸ καὶ μεσογειακὸ χῶρο, πού στρέφεται πρὸς τὴν ἀνατολή, ἐν τούτοις ζεῖ μέσα σὲ μιὰν ἀσυνήθιστη γιὰ πολλοὺς ἄλλους λαοὺς ὀριακὴ κατάσταση.

Ἡ αἴσθησις τοῦ ὀρίου ἐμφανίζεται ἐντονότερη ὄχι μόνο στὸ χῶρο ἀλλὰ καὶ μέσα στὸ χρόνο κάτω ἀπὸ μιὰν ἄλλη μορφή. Εἶναι ἡ ἀπόστασις πού χωρίζει τὸ νέο Έλληνισμό ἀπὸ τὸν ἀρχαῖο, μιὰν ἀπόστασις πού δὲν εἶναι μονάχα χρονικὴ, ἀλλὰ καὶ ἀξιολογικὴ. Αὐτὴ ἡ ἀπόστασις δημιουργεῖ τὴ συνείδησι μιᾶς ἀσυμμετρίας στὴ σχέση μὲ τὸ παρελθόν, πού ἐκδηλώνεται σὰν μιὰ ματαίωσις, σὰν μιὰ αἴσθησις ἑνὸς χρέους, πού μένει ὅμως σὲ μεγάλο βαθμὸ ἀνεκπλήρωτο. Εἶναι τὸ κενὸ ὅπως τὸ ἐκφράζει ὁ Σεφέρης, σὰν ἐμπειρία μιᾶς ἱστορικῆς καὶ μεταφυσικῆς συνάμα ἀπουσίας.

Αὐτὴ ἡ ὀριακὴ κατάσταση τοῦ νέου Έλληνισμοῦ ἀποτελεῖ μιὰ συνισταμένη τῆς παρουσίας του, πού ἐνῶ διαγράφει ὡς ἕνα βαθμὸ τῆ φυσιογνωμίας του κατὰ τρόπο ἀρνητικὸ, συνιστᾷ συγχρόνως μιὰ πρόκλησις γιὰ μιὰ δημιουργικὴ ἀνταπόκρισις, γιὰ ἕνα νέον αὐτοσχεδιασμό. Γιατὶ τὸ παρελθόν ὡς ἀρχαιότητα καὶ βυζαντινὴ κληρονομιά δὲν προσφέρονται μόνο γιὰ μίμησις ἢ οὐτοπιστικὴ ἐπανάληψις ἀλλὰ καὶ γιὰ γόνιμη ὁμιλία καὶ ἀναμέτρηση.

Ποιὲς ὅμως εἶναι οἱ ζωντανὲς πηγὲς τοῦ παρόντος, μέσ’ ἀπὸ τίς ὁποῖες ὁ Έλληνισμός ἀντλεῖ γιὰ νὰ αὐτοσχεδιάσει τὴ μοίρα του; Τὸ μέλλον του;

Μιὰ πρώτη ἀναμφισβήτητα πηγὴ θεμελίωσις τῆς παρουσίας τοῦ νέου Έλληνισμοῦ ἀποτελεῖ ὁ ἴδιος ὁ λαὸς καὶ ἡ παράδοσή του. Τὸ δημοτικὸ μας τραγούδι π.χ. εἶναι μιὰ τέτοια αὐθόρμητη, συλλογικὰ διεργασμένη ἐκφρασις τῆς συνείδησις τοῦ λαοῦ μας, πού φαίνεται νὰ ξεπήδησε μέσα ἀπὸ τὸν κύκλο τῶν ἀκριτικῶν τραγουδιῶν, ἔχει ὅμως ρίζες πολὺ ἀρχαιότερες. Ὡς ρυθμικὸς λόγος γεμάτος ἀντιθετικὲς πλοκὲς καὶ ὡς ἐκφρασις τῆς στάσις τοῦ λαοῦ μας ἀπέναντι στὰ μεγάλα θέματα τῆς ζωῆς, μαρτυρεῖ μιὰ συνέχεια ἡθους καὶ ὕφους ἀπὸ τὰ πανάρχαια χρόνια ὡς σήμερα, πού ἀναδύεται μέσα ἀπὸ τὸ ἀδιόρατο καὶ πηγαῖο συχνὰ τρόπο συνομιλίας ἑνὸς λαοῦ μὲ τὸν κόσμον καὶ κατασταλάζει σὲ καθιερωμένα σχήματα καὶ στερότυπα. Μέσα του συναντοῦμε τὴν ἴδια πανάρχαια αἴσθησις τῆς κοσμικῆς νομοτέλειας καὶ ἀμοιβαιότητος, πού συνδέει τὸ ἀνθρώπινο μὲ τὸ φυσικὸ, τὸ θεϊκὸ καὶ αἰώνιο, τὸ ἐφήμερο μὲ τὸ ἀμετάκλητο τοῦ θανάτου.

Δίπλα στὴ λαϊκὴ μας παράδοσις καὶ τὸ δημοτικὸ τραγούδι ἡ Ὁρθοδοξία ἀποτελεῖ μιὰ δευτέρη πηγὴ θεμελίωσις τῆς παρουσίας τοῦ νέου Έλληνισμοῦ. Ἡ Ὁρθοδοξία δὲ λειτούργησε μόνο στὰ βυζαντινὰ χρόνια ὡς ἕνας χῶρος συναδελφώσεως τοῦ Έλληνισμοῦ μὲ τὸν Χριστιανισμό ἀλλὰ ὑπῆρξε ὡς θεσμὸς καὶ μιὰ ἀπὸ τίς βασικότερες δυνάμεις ἀντιστάσεως τοῦ Έλληνισμοῦ κατὰ τῆς

Τουρκοκρατίας και χάραξε δια μέσου τῶν αἰώνων τὴν ὄλη διάρθρωση τοῦ βιοτικοῦ χρόνου σέ γιορτές, πανηγύρια, τρόπους λατρείας, ἔθιμα, οἰκογενειακοὺς καὶ κοινωνικοὺς θεσμοὺς καὶ ἐπηρεάσε τὴ γλωσσικὴ συνείδηση τοῦ λαοῦ μας. Ὅπως καὶ τὸ δημοτικὸ τραγοῦδι ἔτσι καὶ ἡ Ὁρθοδοξία ἀποτελεῖ τὴν κοινὴ μητέρα ὄλων τῶν Ἑλλήνων.

Αὐτὲς οἱ πηγαῖες δυνάμεις τοῦ νέου Ἑλληνισμοῦ κατ' ἀνάγκη ἐντάσσονται μέσα στὸν πολιτικὸ καὶ πολιτιστικὸ χῶρο τῆς Εὐρώπης, τῆς ὁποίας ἡ χώρα μας ἐδῶ καὶ μερικὰ χρόνια ἀποτελεῖ ἀδιάσπαστο καὶ ἰσότιμο μέλος. Ἰδιαίτερα ὁ χῶρος τῆς Εὐρώπης εἶναι ἐκεῖνος πού καθόρισε τὴν πολιτικὴ ζωὴ τοῦ νέου Ἑλληνισμοῦ καὶ ἄσκησε, ἀρνητικὰ ὡς ξενόφερτη μίμηση καὶ θετικὰ ὡς δημιουργικὴ ἐπικοινωνία, μιὰ θεμελιώδη ἐπίδραση στὴ διαμόρφωση τῆς τωρινῆς του ὑπόστασης.

Πῶς ὅμως ὁ νέος Ἑλληνισμὸς καὶ μέ ποιές δυνάμεις θὰ μπορέσει νὰ ἀνταποκριθεῖ δημιουργικὰ στὶς προκλήσεις τοῦ μέλλοντος ἐντασσόμενος στὴ μεγάλη αὐτὴ εὐρωπαϊκὴ οἰκογένεια;

Πρῶτη καὶ σημαντικότερη εἶναι ἡ δύναμη τῆς αὐτοβελίωσης του. Χωρὶς αὐτὴν ὁ Ἑλληνισμὸς τείνει νὰ γίνῃ μιὰ περιθωριακὴ, χωρὶς ἱστορικὸ ὀρίζοντα, ὑπόσταση. Ἀνακτώντας στὸν ἀνώτερο δυνατὸ βαθμὸ τὴν αὐτοβελίωσή του ὁ Ἑλληνισμὸς θὰ μπορέσει νὰ ξεπεράσει τὴν αἴσθηση τῆς στενότητος τοῦ χρόνου καὶ τὸν ὑποβιβασμὸ τῆς ἱστορικῆς του συνείδησης στὸ στιγμιαῖο. Ἡ θεμελίωση τῆς παρουσίας τοῦ

Ἑλληνισμοῦ πάνω στὴ συνείδηση μιᾶς ταυτότητας, πού παρὰ τὶς ποικίλες ἱστορικὲς δοκιμασίες καὶ ἀπειλὲς διαθέτει μιὰ συνέχεια καὶ μιὰ διάρκεια τριῶν χιλιάδων χρόνων, ἀποτελεῖ τὴν πρώτη καὶ ἀναντικατάστατη προϋπόθεση τῆς ἐπιβίωσής του. Αὐτὸς ὁ αὐτοσεβασμὸς τοῦ Ἑλληνισμοῦ συνιστᾷ τὸ βᾶθρο γιὰ τὸν σχεδιασμὸ τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντός του.

Παράλληλα, ὅμως, χρειάζεται καὶ μιὰ ἄλλη δύναμη πού πάντα διέθετε ὁ Ἑλληνισμὸς ἰδιαίτερα ὁ ἀκριτικός καὶ ἐκεῖνος τῆς διασπορᾶς: ἡ εὐκινησία τοῦ διαλόγου μέ τοὺς γύρω λαοὺς. Αὐτὴ ἡ εὐκινησία τοῦ ἔδινε δύναμη νὰ δέχεται καὶ νὰ προσφέρει, νὰ κινεῖται ὡς ἓνα βαθμὸ πρωταγωνιστικὰ μέσα σέ νέες κάθε φορὰ περιστάσεις καὶ περιπέτειες σώζοντας πάντα τὸν ἑαυτό του. Οἱ δύο λοιπὸν δυνάμεις τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἡ αὐτοβελίωσή του καὶ ἡ οἰκείωσή του μέ τὸ

ξένο, ὅσο κι ἂν φαίνονται νὰ ἀντιτίθενται, στὸ βᾶθος συμπληρώνουν διαλεκτικὰ ἢ μιὰ τὴν ἄλλη καὶ διέσωσαν τὸν Ἑλληνισμὸ δια μέσου τῶν αἰώνων καὶ τὸν κατέστησαν λαὸ ἱστορικό.

Ὁ Ἑλληνισμὸς μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ ζήσει μέσα σέ πολλές ἐστίες, νὰ καταστῇ δηλαδὴ ὅπως καὶ παλιότερα πολυκεντρικός. Γι' αὐτὸ καὶ κρίνεται πάντα ἡ μοῖρα τοῦ Ἑλληνισμοῦ γενικότερα. Ἡ δυνατότητά του δηλαδὴ νὰ ἐξακολουθήσει νὰ εἶναι, ὅπως ἔπραξε καὶ σ' ὄλη του τὴν ἱστορία, ἓνας λαὸς πολυδύναμος, ἀνοικτὸς πρὸς εὐρύτερους πολιτιστικούς ὀρίζοντες, σταυροδρόμι ἀνάμεσα στὴν Ἀνατολὴ καὶ τὴ Δύση.

Ἐκκλησία καὶ Διοίκηση

Τοῦ Ἀρχιμ. Ἰακώβου Μπιζαούρη

Διευθυντοῦ Γραφείου Προσωπικοῦ τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν

Ἡ Ἐκκλησία, ὡς θεανθρώπινος ὄργανισμός, ὡς ὁ «Χριστὸς παρατεινόμενος εἰς τὸν αἰῶνα», πορεύεται στὸν κόσμο, διατηρώντας ἀναλλοίωτη καὶ κατ' οὐσίαν ἀμετάβλητη τὴ φύση τῆς καὶ τὴν ἀποστολή τῆς. Μία ἀποστολή ὅμως, ἡ ὁποία δὲν ἔχει μονοδιάστατο πνευματικὸ σκοπὸ, ἀλλὰ προσλαμβάνει καθολικὲς ἱστορικὲς διαστάσεις. Ἀκριβῶς γιὰ τὸ λόγο αὐτό, ἐπειδὴ δηλ. ἡ Ἐκκλησία πορεύεται ἐν τόπῳ καὶ χρόνῳ, ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀνθρώπους, διαχειρίζεται ὑλικά ἀγαθὰ καὶ ὀφείλει νὰ ἔχει συγκροτημένη ὀργάνωση, ὑφίσταται ἡ ἀνάγκη τῆς ὑπάρξεως ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως.

Ἦδη ἀπὸ τὴν ἀρχή, στὰ πλαίσια τῆς δωδεκαμελοῦς ομάδος τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων ὑπὸ τὸν Κύριον Ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστόν, ἀνιχνεύουμε τὰ πρῶτα ἴχνη συγκροτήσεως διοικήσεως. Μαρτυρεῖται, φερ' εἰπεῖν, ὅτι ὑπῆρχε ἐντεταλμένος μαθητῆς γιὰ τὸ «γλωσσόκομον», ὁ Ἰούδας. Ὑπῆρχε ἐσωτερικὴ κατανομή καθηκόντων, γιὰ τοῦτο καὶ ὁ Πέτρος χαρακτηρίζεται «πρῶτος» τῶν Ἀποστόλων κ.ο.κ.

Ἀλλὰ καὶ στὴν Ἀποστολικὴ περίοδο πρωταρχικὴ μέριμνα τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων ἦταν ἡ καθιέρωση βασικῶν ἀρχῶν ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως, ὥστε νὰ διευκολύνεται τὸ γενικὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ ἀποφεύγονται οἱ αὐθαιρεσίες. Ἔτσι, πέραν τῆς ἡγετικῆς ομάδος τῶν Ἀποστόλων, δημιουργεῖται ἡ ομάδα τῶν ἐπτὰ Διακόνων μὲ σαφεῖς ἀρμοδιότητες καὶ καθήκοντα, ἐνῶ παραλλήλως ἔχουμε τὴν τοποθέτηση προσώπων ὡς προϊσταμένων τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν, οἱ ὁποῖοι ἀναλαμβάνουν τὴν εὐθύνη τῆς μόνιμης μέριμνας τῆς τοπικῆς τῆς Ἐκκλησίας, ἀποτελώντας τὴν ἀπαρχή τοῦ θεσμοῦ τῶν Ἐπισκόπων. Τὸ σπουδαῖο εἶναι ὅτι ὅλα αὐτὰ δὲν λειτουργοῦν αὐτοτελῶς καὶ ἀνε-

ξαρτήτως, ἀλλὰ σὲ μία ἱεραρχικῶς ὑπάλλληλη σχέση μὲ κέντρο τὸ χορὸ τῶν Ἀποστόλων. Παρὰ ταῦτα, οἱ ἴδιοι οἱ Ἀπόστολοι ἐπεδείκνυαν πνεῦμα σεβασμοῦ στοὺς ἐκκλησιαστικούς θεσμούς διοικήσεως. Ἔτσι, ἀναθέτοντας τὴν ποιμαντικὴ εὐθύνη τῆς κοινότητος τῶν Ἱεροσολύμων στὸν Ἀδελφόθεο Ἰάκωβο, σέβονται τόσο πολὺ τὸ ἀξίωμα του, ὥστε κατὰ τὴν Ἀποστολικὴ Σύνοδο τοῦ 49 μ.Χ. στὰ Ἱεροσόλυμα, παραχωροῦν τὴν προεδρία τῆς Συνόδου στὸν ἐπιχώριο Ἀρχιθῦτη.

Οἱ ἐπόμενοι τρεῖς αἰῶνες, αἰῶνες διωγμῶν, δὲν ἀφήνουν πολλὰ περιθώρια στὴν Ἐκκλησία νὰ ὀργανώσει συγκροτημένη διοίκηση. Γενικὲς ἀρχές, ὅμως, ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως, ὅπως ἡ διαίρεση σὲ Ἐπισκοπές καὶ ὁ σεβασμὸς τῶν ὀρίων τους, ἀρχίζουν νὰ διαμορφώνονται καὶ νὰ παγιώνονται.

Μετὰ τὸ τέλος τῶν διωγμῶν καὶ τὸν θρίαμβο τῆς Ἐκκλησίας, πρωταρχικὸ μέλημα τῶν ἀγίων πατέρων ἦταν ἡ ἀρτιώτερη συγκρότηση τῆς Ἐκκλησίας, ὥστε ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ εὐπροσωπεῖται στοὺς ἐθνικούς, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ διασφαλίζεται ὁ σωτηριώδης σκοπὸς τῆς. Ἔτσι, εἰσάγεται μιὰ μορφή διοικητικῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν μὲ ἐδαφικὸ κριτήριον τὴν ἐπαρχία τῆς πολιτικῆς διοικήσεως τῆς αὐτοκρατορίας. Παραλλήλως, καθιερώθηκαν ὡς θεμελιώδεις ἀρχές διοικήσεως ἡ ἐνότης τοῦ σώματος τῶν Ἐπισκόπων καὶ ἡ ἐνότης τῆς Εὐχαριστίας.

Τὰ ἀνωτέρω εἶχαν ὡς ἀποτέλεσμα τὴ διαμόρφωση καὶ παγίωση τοῦ συνοδικοῦ συστήματος διοικήσεως μὲ τὴν καθιέρωση τῶν ὑπερμητροπολιτικῶν δικαιοδοσιῶν τῶν πέντε Πρεσβυγενῶν Πατριαρχείων, ἐνῶ συνάμα στὰ πλαίσια τῆς ἐκκλησιαστικῆς πρακτικῆς καθιερώνονται διοικητικὰ ἐκκλησιαστικὰ ἔθιμα, τὰ ὁποῖα διέπουν τὶς σχέσεις τῶν Ἐπι-

σκοπών μεταξύ τους, ως και με τὸν Κλῆρο τῶν Ἐπισκοπῶν τους. Τὰ διοικητικὰ αὐτὰ ἐκκλησιαστικὰ ἔθιμα, ἐκκινώντας ἀπὸ τὴν κεντρικὴ θέση τοῦ Ἐπισκόπου στὴν εὐχαριστιακὴ σύναξη καὶ τὴν κυρίαρχη εὐθύνη του στὴ διακονία τοῦ λόγου καὶ τὴν πνευματικὴ καθοδήγηση τοῦ ποιμνίου του, προσανατολίζονται στὴν ἀπονομὴ ἐξαιρετικῶν ἀρμοδιοτήτων στὸν ἐκάστοτε φορέα τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος, ὥστε νὰ διευκολύνεται συνολικῶς τὸ ποιμαντικὸ του ἔργο.

Στὸ πνεῦμα αὐτὸ ἔρχονται οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι καὶ θεσπίζουν Κανόνες, οἱ ὁποῖοι σαφῶς διαφέρουν ἀπὸ τὶς δογματικὲς ἀποφάσεις τῶν Συνόδων, οἱ ὁποῖες ὀνομάζονται «*ἔθροι*», καὶ οἱ ὁποῖοι Κανόνες ἔχουν διακριτὸ διοικητικὸ προσανατολισμό. Πλέον ἡ Ἐκκλησία δὲ στηρίζεται στὸ ἔθιμο ἢ τὴν εἰθισμένη πρακτικὴ, ἀλλὰ χρησιμοποιοῦ τὸς Κανόνες τῆς ὡς Πηδάλιο στὴν ἐν τόπῳ καὶ χρόνῳ πορεία τῆς.

Ἔτσι, ἡ Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος θεσπίζει κανόνες οἱ ὁποῖοι ρυθμίζουν τὰ κωλύματα Ἱερωσύνης, τὴν περιοδικότητα συγκλήσεως τῶν τοπικῶν Συνόδων, τὸν τρόπο εἰσδοχῆς στὴν Ἐκκλησία τῶν πεπτωκότων, ἐνῶ παραλλήλως ἀπαγορεύει στοὺς Κληρικούς τὴ λήψη τόκου.

Ἡ Β' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος διὰ τῶν Κανόνων τῆς ὀρίζει ποιοὶ μποροῦν νὰ γίνουν δεκτοὶ ὡς κατήγοροι κληρικῶν ἢ ὡς μάρτυρες σὲ δίκες ἐναντίον Κληρικῶν, ἐνῶ παραλλήλως ρυθμίζει τὸν τρόπο εἰσδοχῆς τῶν αἰρετικῶν στὴν Ἐκκλησία.

Ἡ Γ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ρυθμίζει τὸν τρόπο ἐπιστροφῆς τῶν Νεστοριανῶν στὴν Ἐκκλησία καὶ χορηγεῖ αὐτοκεφαλία στὴν Ἐκκλησία τῆς Κύπρου.

Ἡ Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος προβαίνει στὴν πολὺ σημαντικὴ ρύθμιση τῆς ὑπαγωγῆς τῶν Μονῶν καὶ τῶν Μοναχῶν τους στὸν ἐπιχώριο Ἐπίσκοπο, ἐνῶ ταυτόχρονα θεσπίζει κανόνες ἀποτρεπτικὸς τῆς παρακμῆς τῆς μοναχικῆς ζωῆς, ἀπαγορεύοντας στοὺς μοναχοὺς νὰ ἀναδέχονται κοσμικὲς φροντίδες. Παραλλήλως, θεσπίζει αὐστηρὲς διατάξεις γιὰ τοὺς παρεκτρεπομένους Κληρικούς,

καταδικάζοντας τὴν σιμωνία, τὶς ἀπολελυμένες χειροτονίες, ὅσους μετακινοῦνται ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν ἄνευ λόγου, ὅσους ἐγκαταλείπουν τὴν Ἑνορία τους, ὅσους στήνουν Ἰδρύματα ἄνευ συμφώνου γνώμης τοῦ Ἐπισκόπου, ὅσους συνάπτουν γάμο με αἰρετικούς ἢ Ἰουδαίους, καθὼς καὶ ὅσους διαρπάζουν τὴν περιουσία τῶν θνησκόντων Ἐπισκόπων. Ἐπίσης, καθιερώνει τὰ χειροτονητήρια γράμματα καθὼς καὶ τὶς συστατικὲς ἐπιστολὲς μεταξύ Κληρικῶν, ἐνῶ προβλέπει βαρεῖες τιμωρίες γιὰ ὅσους συνωμοτοῦν, φατριάζουν ἢ τυρεύουν ἐναντίον τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου ἢ συγκληρικῶν τους.

Σταθμὸς, ὅμως, γιὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴ διοίκηση ἀπετέλεσε ἡ Πενθέκτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἡ ὁποία συγκλήθηκε στὴν αἴθουσα τοῦ Τρούλλου τοῦ Ἱεροῦ Παλατίου καὶ ἡ ὁποία μετὰ τὸ ἔργο τὸ ὁποῖο παρήγαγε, θεσπίζοντας 102 Κανόνες, πραγματοποίησε τὴ μεγάλη τομὴ καθιερώνοντας ἓνα σύστημα ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου τὸ ὁποῖο δεσμεύει τὴν Ἐκκλησία ὡς τὶς ἡμέρες μας. Κατ' ἀρχήν, ἡ Ἁγία Πενθέκτη Σύνοδος θέσπισε τὴν ὑποχρεωτικὴ τήρηση τῶν Κανόνων τῶν προηγουμένων Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἐνῶ ἀνεγνώρισε ὡς δεσμευτικὸς τοὺς Κανόνες διαφόρων Ἁγίων Πατέρων, ὅπως τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, τοῦ Γρηγορίου Νύσσης, τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου, τοῦ Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας κ.λπ. Ἐπίσης, ἀνύψωσε σὲ Κανόνες Οἰκουμενικῆς περιωπῆς ὀρισμένους Κανόνες τοπικῶν Συνόδων, ὅπως τῆς ἐν Γάγγρα, τῆς ἐν Καρθαγένῃ κ.λπ.

Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρουμε ὅτι ἡ Ἁγία Πενθέκτη Σύνοδος ἀπαγόρευσε ὀριστικῶς τὴ διγαμία τῶν ἐγγάμων Κληρικῶν, τὸ γάμο μετὰ τὴν Ἱερωσύνη καὶ τὴ διατήρηση συνεισάκτων. Ἐπίσης, ἀπαγόρευσε στοὺς Κληρικούς νὰ εἰσέρχονται «*εἰς καπηλικὰ ἐργαστήρια*», νὰ λαμβάνουν τόκους, νὰ ἐγκαταλείπουν «*τὰς λαχούσας αὐτοῖς παροικίας*», νὰ χειροτονοῦνται ἐπὶ χρήμασι, νὰ λαμβάνουν χρήματα γιὰ τὴ μετάδοση τῆς Θείας Κοινωνίας, νὰ πηγαίνουν στὸν Ἰππόδρομο καὶ τὰ δημόσια θεάματα. Διασφάλισε τὸ δικαίωμα τῶν

Πρεσβυτέρων και Διακόνων να είναι παντρεμένοι, ενώ καθόρισε παραλλήλως τα γνωστά όρια ηλικίας των μελλόντων χειροτονείσθαι. Θέσπισε την υποχρέωση των προεστώτων των Ἐκκλησιῶν να κηρύττουν σε κάθε ευχαριστιακή σύναξη τὸ Θεῖο Λόγο, ἐνῶ παραλλήλως προέβλεψε τὴν υποχρέωση των Κληρικῶν να φέρουν ὁμοιόμορφες ἐνδυμασίες στὴν καθημερινή τους ζωή, ὥστε να διακρίνεται ἡ ιδιότητά τους. Ρύθμισε βασικές πτυχές τοῦ μοναχικοῦ βίου ἐπικυρώνοντας κανονικῶς τὸ ἀνεξίτηλο τῆς μοναχικῆς κουρᾶς, θεσπίζοντας ὅτι δὲν ὑφίστανται κωλύματα γιὰ τὴν τέλεση κουρᾶς καὶ κατοχυρώνοντας τὸ ἀμετάτρεπτο των Μοναστηρίων σὲ ὅποιασδήποτε ἄλλης μορφῆς καθίδρυμα.

Παραλλήλως, ἡ Ἁγία Πενθέκτη Σύνοδος θέσπισε πολλοὺς Κανόνες ἠθικῆς τάξεως ἀπαγορεύοντας σὲ ὅλους τοὺς Χριστιανοὺς (κληρικούς καὶ λαϊκοὺς) τὰ τυχερὰ παίγνια, τὰ δημόσια θεάματα, τοὺς ἀθεμίτους γάμους, τὴν τήρηση ἐθνικῶν ἐθίμων, τὶς ἐκτρώσεις, τοὺς ὑπερβολικοὺς προσωπικοὺς καλλωπισμοὺς κ.λπ. Ἐπίσης, ρύθμισε τὰ των νηστειῶν, τὰ περὶ δαιμονισμένων καὶ μαγευμένων, τὴ δυνατότητα των λαϊκῶν να κηρύττουν, τὸν τρόπο τῆς ψαλμωδίας καὶ τῆς γουγκλισίας. Τέλος, ρύθμισε πολλὰ ζητήματα λατρευτικῆς τάξεως ὥστε να ὑπάρχει ὁμοιομορφία στὰ οὐσιαστικότερα σημεῖα τῆς λατρείας.

Ἡ μετὰ ταῦτα γενομένη Ἁγία Ζ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος θέσπισε Κανόνες προστατευτικοὺς τοῦ κύρους τοῦ Ἐπισκόπου, ρυθμίζοντας τὰ τῆς ἐκλογῆς καὶ τὰ τῆς διαχειρίσεως των οικονομικῶν τῆς Ἐπισκοπῆς. Καθιέρωσε γενικὴ ἀπαγόρευση πωλήσεως των Ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων ἐκτὸς ἀπὸ περιπτώσεις σοβαρῆς ἀνάγκης, γιὰ λόγους φι-

λανθρωπίας, καὶ πάντως ποτέ χωρὶς τὴ σύμφωνη γνώμη τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου.

Μετὰ τὴν περίοδο των Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἡ ἐκκλησιαστικὴ διοίκηση κατευθύνεται ἀπὸ τὴν Ἐνδημοῦσα Σύνοδο. Τοὺς Κανόνες συμπληρώνουν καὶ διασαφηνίζουν οἱ λεγόμενες Πατριαρχικὲς Ἀποφάσεις, οἱ ὁποῖες ἐκδίδονται ὡς ἀποφάσεις τῆς Ἐνδημοῦσας Συνόδου βάσει των Ἱερῶν Κανόνων ἐπὶ εἰδικῶν θεμάτων. Οἱ Πατριαρχικὲς ἀποφάσεις ἀποτελοῦν τὸ κυριώτερο μέσο ἀσκήσεως ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως τὰ χρόνια τῆς ὕστερης βυζαντινῆς καὶ τῆς μεταβυζαντινῆς περιόδου.

Σταθμὸν, ἐπίσης, στὴν ἐκκλησιαστικὴ διοίκηση ἀπετέλεσε ἡ Νεαρά 131 τοῦ Αὐτοκράτορα Ἰουστινιανοῦ, μὲ τὴν ὁποία θεσπίσθηκε ὅτι οἱ Ἱεροὶ Κανόνες ἔχουν τὴν ἴδια δεσμευτικότητα μὲ τοὺς πολιτειακοὺς νόμους, ὑποχρεώνοντας τὴν πολιτεία στὴν προστασία καὶ ἐφαρμογὴ τους. Βεβαίως, αὐτό, ἐνῶ ἀρχικῶς εἶχε θετικὰ ἀποτελέσματα, σὲ μεταγενέστερους καιροὺς παρερμηνεύθηκε ὡς δικαίωμα τῆς πολιτείας να τροποποι-

εἶ τοὺς Ἱεροὺς Κανόνες ὅπως τοὺς κοινούς νόμους, κι ἔτσι ἐμφανίσθηκε στὴ Μέση Βυζαντινὴ Ἐποχὴ τὸ μὴ ὁμοιομορφία τοῦ Νομοκάνωνος. Ὁ Νομοκάνων ἦταν κανόνας δικαίου, ὁ ὁποῖος ἐνῶ ρύθμιζε θέματα ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως εἶχε ὡς ἐκδότη του ὄχι τὴ Σύνοδο, ἀλλὰ τὸν Αὐτοκράτορα. Οἱ Νομοκάνονες ἄλλοτε ἐπέδρασαν εὐεργετικὰ στὸ Ἐκκλησιαστικὸ Δίκαιο, ὅπως γιὰ παράδειγμα ἡ Νεαρά 83 τοῦ Αὐτοκράτορος Λέοντος ΣΤ' τοῦ Σοφοῦ, μὲ τὴν ὁποία θεσπίσθηκε ἡ ὑποχρεωτικὴ ἱερολογία τοῦ γάμου – μιὰ διάταξη, ἡ ὁποία στὸν ἐλλαδικὸ χῶρο ἴσχυσε ad hoc ἀπὸ τὸ 983, πὺ ἐκδόθηκε, ὡς τὸ 1982· ἄλλοτε, ὅμως, ἀπετέλεσαν μέσο πιέσεων τῆς πολιτείας πρὸς τὴν Ἐκκλησία, ὅπως γιὰ παρά-

δειγμα, οί Νεαρές τῶν Εἰκονομάχων αὐτοκρατόρων, μέ τις ὁποῖες φρόντισαν νά ἐπιβάλουν μιὰ σειρὰ διατάξεων εἰς βάρος τῶν Ὁρθοδόξων, στήν προσπάθειά τους νά ἐλέγξουν τήν Ἐκκλησία ἐκ τῶν ἔσω.

Πέραν, ὅμως, ἀπό τὸ μόρφωμα τῶν Νομοκανόνων, ἔχουμε καί ἄλλη μία περίπτωση συζεύξεως ἐκκλησιαστικῆς καί πολιτικῆς δικοκλήσεως. Ἦδη ἀπό τις ἀπαρχές τοῦ βίου Της ἡ Ἐκκλησία συνέστησε τὰ λεγόμενα Ἐκκλησιαστικά Δικαστήρια γιά νά ἀντιμετωπίζει παραπτωματικές συμπεριφορές κληρικῶν καί λαϊκῶν μελῶν Της. Μετά τὸν Δ' αἰῶνα, ὅποτε ἡ Ἐκκλησία ἀναδεικνύεται σέ θεσμό τοῦ Κράτους, τὰ Ἐκκλησιαστικά Δικαστήρια ἀποκοτοῦν μέ ἀποφάσεις τῶν Χριστιανῶν Αὐτοκρατόρων ἐξαιρετική ἀρμοδιότητα ἐκδικάσεως ὅλων τῶν ὑποθέσεων, ὄχι μόνο ἐκκλησιαστικῆς φύσεως, πού ἐμφανίζονταν ἐνώπιόν τους. Λόγω δέ τοῦ γεγονότος ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι ἦσαν ἀντικειμενικώτεροι στήν κρίση τους ἀπό τοὺς πολιτικούς δικαστές, προτιμῶνται ἀπό τοὺς λαϊκοὺς, μέ ἀποτέλεσμα τὰ ἐκκλησιαστικά δικαστήρια νά ἐκδικάζουν πάσης φύσεως ὑποθέσεις μέ ἐξαιρετική ἐπιτυχία, καθ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς βυζαντινῆς περιόδου. Κατὰ τὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας, μάλιστα, τὰ ἐκκλησιαστικά δικαστήρια ἦσαν τὰ μόνα ἀρμόδια νά δικάζουν τις πάσης φύσεως ὑποθέσεις μεταξύ Χριστιανῶν. Τὰ ἐκκλησιαστικά δικαστήρια ἔχασαν τὴν ἀρμοδιότητά τους αὐτὴ τὴν ἐποχὴ τῆς Βαυαροκρατίας, ὅταν ὁ ἐκ τῶν μελῶν τῆς Ἀντιβασιλείας φὸν Μάουρερ δημοσίευσε *Κώδικα Πολιτικῆς Δικονομίας*, μέ τὸν ὁποῖο ρυθμιζόταν ἡ ἀπονομὴ τῆς Δικαιοσύνης καί ἡ ὀργάνωση τῶν Πολιτικῶν Δικαστηρίων.

Τὰ παραπάνω, ἡ ὑπαρξὴ δηλαδὴ Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων, τὰ ὁποῖα δίκασαν μέ ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία πάσης φύσεως ὑποθέσεις, ὄχι μόνον Κληρικῶν ἀλλὰ κυρίως λαϊκῶν, ἦταν πρωτίστως ἡ φυσικὴ κατάληξη τῆς ἀντιλήψεως τῆς Ἐκκλησίας γιά τὸ λαϊκὸ στοιχεῖο καί τῆς ἰδιάζουσας θέσεώς του μέσα σέ αὐτήν. Γιά τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ὁ λαὸς Της δὲν ὑπῆρξε ποτὲ ὁ παθητικὸς

δέκτης ἄνωθεν ἐντολῶν, οὔτε ἡ κατευθυνόμενὴ μάζα ποδηγετούμενη κατὰ τὸ δοκοῦν.

Ὁ λαὸς τῆς Ἐκκλησίας εἶναι «ὁ φύλαξ τῆς Ὁρθοδοξίας» κατὰ τὴν Πατριαρχικὴ Ἐγκύκλιο τοῦ 1848, ὡς ἐκφραστῆς καί ὑπερασπιστῆς τῆς Εὐχαριστιακῆς Ἐνότητος μέ βάση τὴν πίστη. Ἡ λαϊκὴ βάση εἶναι ὁ αὐθεντικότερος φορέας καί τὸ στήριγμα τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἀκόμη καί ὅταν λείπει ἡ σχολικὴ παιδεία, ὁ λαὸς διασώζει τις ἡσυχαστικές πρακτικές, πού ὄχι μόνο συνιστοῦν τὴν Ὁρθοδοξία, ἀλλ' ἀποτελοῦν προϋπόθεση τῆς θεολογίας Της. Γι' αὐτὸ καί ἡ ἀλλοτρίωση τοῦ λαοῦ τῆς Ἐκκλησίας, ἰδίως διὰ τῆς ἐκκοσμικεύσεως, σηματοδοτεῖ τὸ μεγαλύτερο κίνδυνο τῶν ἡμερῶν καί ἀποτελεῖ τὴν τροχοπέδη στήν ἐκκλησιαστικοποίηση τοῦ συνόλου τῆς κοινωνίας.

Ἐν ὄψει τῶν ἀνωτέρω, ἀπὸ τὴν ἀπαρχὴ τῆς συγκροτήσεώς της, ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Διοίκηση προσανατολίσθηκε στὴ χρῆση λαϊκῶν γιά σημαντικές ἀποστολές καί σέ σπουδαῖες θέσεις λαϊκοὶ πρωτοστάτησαν στὴ διάδοση τοῦ Εὐαγγελίου – μὴν ξεχνᾶμε ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης ἰδρύθηκε ἀπὸ Χριστιανούς ἐμπόρους, ἐνῶ οἱ βυζαντινοὶ διπλωμάτες ἦσαν οἱ πρῶτοι, οἱ ὁποῖοι μετέφεραν σέ πολλές περιοχὲς τὸ Εὐαγγελικὸ μῆνυμα· λαϊκοὶ ἀναλάμβαναν ἐκκλησιαστικὰ ἀξιώματα, ὅπως αὐτὰ τοῦ Οἰκονόμου, τοῦ Χαρτοφύλακος, τοῦ Λογοθέτου κ.λπ., μέ ἀρμοδιότητες ἀντιστοίχως τὴν τήρηση τῶν οικονομικῶν κάποιων Ἐπισκοπῆς ἢ καί τοῦ Πατριαρχείου, τὴ φύλαξη τοῦ ἀρχείου, τὴ διαπραγματεύση διαφόρων θεμάτων τεχνικῆς φύσεως ἢ ἐκκλησιαστικῆς πολιτικῆς κ.λπ. Ἀλλὰ καί στίς ἡμέρες μας λαϊκοὶ εἶναι οἱ κύριοι φορεῖς τοῦ φιλανθρωπικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας μας, ἐνῶ συμβάλλουν σπουδαίως καί στήν ἱεραποστολικὴ προσπάθεια εἴτε ὡς λαϊκοὶ ἱεροκήρυκες, εἴτε ὡς Κατηχητές, πάντοτε ὑπὸ τὴν εὐλογία καί τις ὁδηγίες τοῦ ἐπιχωρίου Ἀρχιερέως καί τῶν ὑπευθύνων Κληρικῶν. Τὰ πλειοψηφοῦντα, ἐξάλλου, μέλη τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων, τῶν ἐπιφορτισμένων μέ τὴ διοίκηση τῶν Ἐνοριῶν, τῶν ζωτικῶν αὐτῶν

ἐκκλησιαστικῶν κυττάρων, λαϊκοὶ εἶναι, ἀφωσιωμένοι σὲ μιὰ διακονία ἐπίπονη καὶ ἐν πολλοῖς ἀγνωστῆ στὰ εὐρέα στρώματα. Ὅλα τὰ παραπάνω, συμφυῆ μὲ τὴν μακραίωνα Ἐκκλησιαστικὴ Παράδοση, ἔχουν στὶς ἡμέρες μας εἰδικὴ νομοθετικὴ ρύθμιση, ἡ ὁποία προστατεύει καὶ διακριβώνει τὸ παγιωμένο καθεστὼς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως μὲ βάση τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησιολογία.

Στὰ νεώτερα χρόνια, βεβαίως, ὑπάρχει περιορισμὸς τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικητικῆς δικαιοδοσίας, ὅμως, μὲ βάση τὸ προηγούμενο τῶν Νομοκανόνων καὶ ἐπειδὴ ἡ Ἐκκλησία ἀποτελεῖ συνταγματικῶς κατοχυρωμένο θεσμό, ὅλοι οἱ βασικοὶ ἐκκλησιαστικοὶ κανόνες δικαίου εἶναι νόμοι τοῦ Κράτους, ἐκδιδόμενοι μὲν ἀπὸ τὴν πολιτεία, μὲ τὴ σύμφωνη ὅμως γνώμη ἢ καὶ εἰσήγηση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Ἐπὶ μέρους δὲ θέματα ρυθμίζονται κατὰ νομοθετικὴ ἐξουσιοδότηση, ἀναλόγως μὲ τὴ σπουδαιότητά

τους εἴτε μὲ Κανονισμοὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, εἴτε μὲ ἀποφάσεις τῶν κατὰ τόπους Ἱεραρχῶν.

Ἔτσι, στὶς ἡμέρες μας ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Διοίκηση χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὶς ἴδιες θεμελιώδεις ἀρχές, οἱ ὁποῖες ἀνέκαθεν διέπουν τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Πρωταρχικὴ, θεμελιώδης κατεῦθυνση ἀποτελεῖ ἡ διασφάλιση τῆς ἐνότητος τοῦ Σώματος τῆς Ἐκκλησίας, μὲ δύο ἐπιμέρους ἐπιδιώξεις· πρῶτον, τὴν προστασία τῆς Εὐχαριστιακῆς ἐνότητος, δηλαδὴ τῆς κοινωνίας ὅλων τῶν πιστῶν μιᾶς περιοχῆς μὲ κέντρο τὸν Ἐπίσκοπο, καὶ δεύτερον, τὴν προστασία τῆς ἐνότητος τοῦ σώματος τῶν Ἐπισκόπων, διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ Συνοδικοῦ συστήματος. Παραλλήλως, ἡ ἐκκλησιαστικὴ διοίκηση στηρίζεται στὶς ἀρχές τῆς ἴσης ἀντιμετωπίσεως καθὼς καὶ

τῆς δικαίας μεταχειρίσεως τῶν διοικουμένων μὲ βάση τὰ μορφωτικὰ τους προσόντα, τὶς ἱκανότητές τους καὶ τὸ ἦθος τους.

Ἐν ὄψει τῶν ἀνωτέρω, προκύπτει καὶ ἡ ἀντίστοιχη ὑποχρέωση τῶν Κληρικῶν καὶ λαϊκῶν νὰ συμμορφώνονται μὲ τὶς ἀποφάσεις τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως, ὑπακούοντας ἐλευθέρως καὶ ἀβιάστως. Συμπεριφορὲς καταφρονήσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας καὶ δὴ τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου, προσπάθειες αὐτονομήσεως ἢ καὶ ἀποκρύψεως στοιχείων, ἐνεργειῶν καὶ καταστάσεων κρίνονται ἀποδοκιμαστές καὶ δυναμιτίζουν τὴν

ἐκκλησιαστικὴ ἐνότητα τραυματίζοντας τὸ Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, τὸ Σῶμα τοῦ ἰδίου τοῦ Χριστοῦ. Ὁ λάθρα τῷ Ἐπισκόπῳ πράσσωσι τὸ διαβόλῳ δουλεύει, διατρανώνουν οἱ Πατέρες γιὰ νὰ ὑπογραμμίσουν τὴν ἀγαπητικὴ σχέση ἀλληλεξαρτήσεως, ἰδίως τῶν Κληρικῶν μὲ τὸν Ἐπίσκοπό τους.

Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Διοίκηση δὲν εἶναι κά-

τι τὸ ἀποκεκομμένο καὶ ἐκτὸς σώματος τῆς Ἐκκλησίας. Ἀντιθέτως, εἶναι ὁ συνεκτικὸς δεσμὸς του, ὁ ὁποῖος ἐν χρόνῳ καὶ τόπῳ διασφαλίζει τὴν ἀπρόσκοπτη πορεία τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴν ὀλοκλήρωση τοῦ σωτηριώδους ἔργου Της. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ νοηθεῖ ἐκκλησιαστικὴ διοίκηση χωρὶς συνεργασία σὲ πνεῦμα ὁμονοίας καὶ συμπνοίας διοικούντων καὶ διοικουμένων· χωρὶς νὰ συνειδητοποιεῖ ὁ καθένας τὴ θέση του στὸ Ἐκκλησιαστικὸ σῶμα καὶ τὶς ἐξ αὐτῆς ἀπορρέουσες ὑποχρεώσεις· χωρὶς, τέλος, νὰ εἶναι πρόθυμος συνειδητῶς νὰ ἀποδεχθεῖ μὲ πνεῦμα ὑπακοῆς ὅ,τι ἡ Ἐκκλησία τοῦ ζητήσει, ὅ,τι ἡ Ἐκκλησία τοῦ ὑποδείξει, ὅ,τι ἡ Ἐκκλησία καθορίσει ὡς σωστό, πρέπον καὶ ἀρμόζον στὶς πνευματικὲς ἀνάγκες τῆς ἐποχῆς μας καὶ τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου.

Ἡ Θεία Εὐχαριστία ὡς γεγονός ἱεραποστολικό

Τοῦ Θανάση Ν. Παπαθανασίου

Δρος Θεολογίας, πτ. Νομικῆς, καθηγητοῦ ΑΕΣΑ

Ἡ Ἐκκλησία ἀδιάκοπα ἀπευθύνεται στὸν κόσμο καὶ τὸν προσκαλεῖ στὸ Σῶμα της. Αὐτό, κοντολογίς, συνιστᾷ τὴν ἱεραποστολική φυσιογνωμία της. Ἡ φυσιογνωμία αὐτή, ὡστόσο, εἶναι διηνεκῆς, ἢ μήπως εἶναι κάτι πὸ ἄλλοτε ἐνεργοποιεῖται καὶ ἄλλοτε ἀναστέλλεται; Τί συμβαίνει, π.χ., ὅταν ἡ Ἐκκλησία τελεῖ τὴ Θεία Εὐχαριστία; Κατὰ πόσο ἀληθεύει αὐτὸ πὸ ἐνίοτε ἀκοῦμε, ὅτι κατὰ τὴν κορυφαία αὐτὴ στιγμή ἡ Ἐκκλησία ἀφίσταται τοῦ χρόνου, ὑψώνεται σὲ Βασιλεία, γεύεται τὰ Ἔσχατα καὶ ἀφήνει πίσω της τὴν ἱεραποστολή; Κατὰ πόσο, δηλαδή, ἡ Εὐχαριστία ἀποτελεῖ τὸν ἀντίποδα τῆς Ἱεραποστολῆς;

Ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς μᾶς ἔχει διαβεβαιώσει ὅτι ἡ Ἱεραποστολή ἀποτελεῖ προϋπόθεση τῆς ἔλευσης τῶν Ἐσχάτων: «*Κηρυχθήσεται... τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ εἰς μαρτύριον πᾶσι τοῖς ἔθνεσι, καὶ τότε ἔξει τὸ τέλος*» (Ματθ. 24,14). Ἡ διαβεβαίωση αὐτὴ μᾶς φέρνει σὲ ἓνα λεπτότατο σημεῖο. Ὅπως σ' ὄλο τὸ θεῖο ἔργο, ἔτσι καὶ στὴν ἔλευση τῆς Βασιλείας, ὁ Θεὸς ἔχει τὴν πρωτοβουλία, ἀξιώνει ὡστόσο τὴ συνέργεια τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ δεῖπνο τῆς Βασιλείας δὲν θὰ πραγματοποιηθῆ δίχως νὰ ἐπιδοθεῖ ἡ πρόσκληση σὲ ὅλους, ἀφοῦ ὁ Θεὸς «*πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν*» (Α' Τιμ. 2,4), κανένας ὅμως δὲ μπορεῖ νὰ προεξοφλήσει τοὺς τρόπους ἐπίδοσης, τὴ μακροθυμία τοῦ ὑπομονετικοῦ οἰκοδεσπότη (πρβλ. τὴν παραβολὴ τοῦ δείπνου, Λουκ. 14,16-24) καὶ τὸν χρόνο ὀλοκλήρωσης τῆς διαδικασίας. Ἡ ἔλευση, δηλαδή, τῆς Βασιλείας δὲν ἐκβιάζεται ἀπὸ ὅσους

εἶναι πεπεισμένοι κατὰ ἓναν ἀνθρωπομοριστικὸ τρόπο ὅτι στὴ δική τους ἐποχὴ κλείνει ἡ ἱστορία ἢ ὅτι ἐπὶ τῶν δικῶν τους ἡμερῶν ἐπέρχεται τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου.

Ὁ πειρασμὸς αὐτὸς τοῦ προσδιορισμοῦ ἢ τῆς ἐπίσπευσης τοῦ Τέλους ἐπανέρχεται μὲν ἀδιάκοπα στὴν ἱστορία, ἢ ἀπάντηση ὅμως ἔχει ἤδη δοθεῖ ἀπὸ τὸν Χριστό, λίγο πρὶν τὴν Ἀνάληψή του. Ἀπέτρεψε τοὺς μαθητὲς του ἀπὸ τέτοιους ὑπολογισμοὺς, μὲ αὐτὸ ὅμως καθόλου δὲν τοὺς ὠθησε σὲ ἀδρανὴ ἀναμονὴ τῆς Βασιλείας. «*Οὐχ ὑμῶν ἔστι γινῶναι χρόνους ἢ καιροὺς οὓς ὁ πατήρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ, ἀλλὰ λήψθε δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἐν τε Ἱερουσαλήμ καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Σαμαρείᾳ καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς*» (Πράξ. 1,8). Ἡ ἱστορικὴ δράση δὲν εἶναι παρὰ ἐκδήλωση τῆς ἀδιάκοπης ἐτοιμότητος στὴν ὁποία καλοῦνται οἱ Χριστιανοί, γνωρίζοντας ὅτι «*ἡ ἡμέρα Κυρίου ὡς κλέπτῃς ἐν νυκτὶ οὕτως ἔρχεται*» (Α' Θεσ. 5,2).

Ὅταν θὰ ἔρθει ἡ *Ἡμέρα τοῦ Κυρίου*, ἡ Ἱεραποστολή θὰ καταπαύσει. Ἡ πόρευση πρὸς τὰ δισκορπισμένα ἔθνη δὲν θὰ ἔχει πλέον λόγο ὑπαρξης, ἀφοῦ ἡ Βασιλεία θὰ εἶναι ἡ τελικὴ πραγμάτωση τῆς συναγωγῆς τους. Ἄν, ὅμως, στὴ Βασιλεία, ἡ Ἱεραποστολή εἶναι ἀδύνατο νὰ συνεχίσει, μέσα στὴν ἱστορία εἶναι ἀδύνατο νὰ σταματήσει. Ἡ Ἱεραποστολή εἶναι ὁ εὐαγγελισμὸς ὅτι ἡ ἱστορία νοηματοδοεῖται ἀπὸ τὰ Ἔσχατα, πράγμα πὸ σημαίνει (γιὰ νὰ χρησιμοποιήσουμε τὰ τολμηρὰ λόγια τοῦ π. Γεωργίου Φλωρόφσκυ) «*ἡ ἱστορία θεολογικῶς δικαιολογεῖται ἀκριβῶς ἀπὸ αὐτὸ*

τὸ ἱεραποστολικὸ ἐνδιαφέρον τῆς Ἐκκλησίας... Ἡ ἱστορία συνεχίζεται γιατί τὸ σῶμα (σ.σ.: τῆς Ἐκκλησίας) δὲν ἔχει ἀκόμα ὀλοκληρωθεῖ.

Ἡ κορυφαία στιγμή τῆς Ἐκκλησίας, ἡ Θεία Εὐχαριστία, ἡ ὁποία εἶναι εἰκόνα τῶν Ἐσχάτων, φανερώνει ὅτι στή Βασιλεία θὰ καταπαύσει ἡ Ἱεραποστολή (τοῦτο φανερώνεται / προτυπώνεται καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι στή Θεία Λειτουργία ἡ εὐχή τῆς Ἀναφορᾶς λαμβάνει χώρα μετὰ ἀπὸ τὰ Ἀναγνώσματα καὶ τὸ Κήρυγμα). Ὡστόσο, τὸ ἴδιο τὸ γεγονός ὅτι ἡ Εὐχαριστία τελείται *in statu viae*, μέσα δηλαδή στήν ἱστορική ὄδευση, ἀποτελεῖ ἱεραποστολικὸ γεγονός. Ἀξίζει νὰ προσέξουμε τὴν ἐπισήμανση τοῦ Παύλου πρὸς τοὺς Κορινθίους: «ὁσάκις... ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου κα-

ταγγέλετε, ἄχρις οὗ ἂν ἔλθῃ» (Α' Κορ. 11,26). Προφανῶς δὲν εἶναι τυχαῖο ὅτι τὸ ρῆμα «καταγγέλλειν» ὁ Παῦλος τὸ χρησιμοποιοῦε στὶς ἐπιστολές του ὅποτε κάνει λόγο γιὰ τὴν κήρυξη καὶ τὴ διάδοση τοῦ χριστιανικοῦ μηνύματος. Ἀπὸ τὴ βιβλικὴ ἔρευνα γνωρίζουμε ὅτι στήν Κόρινθο ὁ ἀπόστολος συνάντησε ἕναν ὑπερσεχαιολογισμό πού παραθεωροῦσε τὴν ἱστορία καὶ πού, κατὰ κάποιον τρόπο, ἀντιλαμβανόταν τὴν Εὐχαριστία ὡς μαγικὸ ἄλμα στήν κοινωῖα μὲ τὸν Χριστό. Ὁ Παῦλος ἀπάντησε στήν τάση αὐτή, ὄχι ἀρνούμενος τὴν ἐσχαιολογία, ἀλλὰ κομίζοντας νόημα ἀπ' αὐτὴν στήν ἱστορία. Καὶ μάλιστα καίρια σημασία στὸ προκείμενο ἔχει τὸ γεγονός ὅτι αὐτὴ ἡ φράση τοῦ Παύλου ἔχει ἐνσωματωθεῖ σὲ εὐχαριστιακὲς Ἀναφορὲς καὶ μάλιστα συμπληρωμένη, ὥστε νὰ ἐκφράζει ἐναργέστε-

ρα τήν ἐκκλησιαστική συνείδηση. Στήν Ἐναφορά, π.χ., τῆς θείας Λειτουργίας Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου, ἡ τέλεση τῆς Εὐχαριστίας ἀποτελεῖ ὄχι μόνο «καταγγελία» τοῦ Σταυροῦ, ἀλλά καὶ ὁμολογία τῆς Ἀνάστασης: «Ὅσάκις γὰρ ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καταγγέλλετε καὶ τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ ὁμολογεῖτε, ἄχρις οὗ ἂν ἔλθῃ».

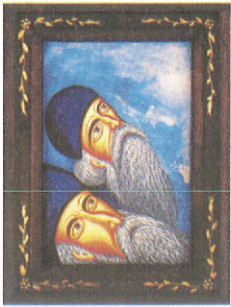
Καθίσταται, ἐλπίζουμε, σαφές ὅτι, χαρακτηρισίζοντας τὴν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τέλεση τῆς Εὐχαριστίας ὡς ἱεραποστολικὸ γεγονός, δὲν ἐννοοῦμε τὶς ὅποιες στρεβλώσεις μπορεῖ αὐτὴ συχνὰ νὰ ὑφίσταται ἐν ὀνόματι τῆς Ἱεραποστολῆς (ὅπως π.χ. τὸ νὰ ὑποβαθμίζεται σὲ ἐπιδεικτικὸ θέαμα ἢ σὲ προπαγανδιστικὸ βῆμα). Ἐννοοῦμε τὸ γεγονός ὅτι καθ' ἑαυτὴν ἡ τέλεση τῆς Εὐχαριστίας (ἡ τέλεσή της, δηλαδή, καὶ χωρὶς νὰ συνοδεύεται ἀπὸ κηρυγματικὸ λόγο) φανερώνει, ὑλοποιεῖ καὶ ὑπαγορεύει μιὰν ὀλόκληρη στάση ζωῆς ὑπὲρ τῆς ζωῆς τοῦ σύμπαντος κόσμου καὶ ὑπὲρ τῆς μεταμόρφωσής του σὲ ὑλικὸ τῆς Βασιλείας. Ὅποτε, δηλαδή, τελεῖται ἡ Εὐχαριστία μὲ τὴν ἐπίγνωση ὅτι ἀποτελεῖ εἰκόνα τοῦ μέλλοντος Τέρματος, κι ὄχι τὸ ἴδιο τὸ Τέρμα, οὐσιαστικὰ ὁμολογεῖται ὅτι ἀκόμη ἀπομένει δρόμος νὰ διανυθεῖ «ἄχρις οὗ ἂν ἔλθῃ» ἐνδόξως ὁ Κύριος. Φανερώνεται ὅτι ἔσχατος σκοπὸς τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ τελικὴ ἀνακαίνιση ὅλης τῆς κτίσης, κι ὄχι ἡ διοργάνωση περιοδικῶν πνευματιστικῶν ἀποδράσεων ἀπὸ τῆ βέβηλη ἱστορία. Ἄν ἴσχυε τὸ δεύτερο, θὰ μπορούσαμε κάλλιστα νὰ μιλάμε γιὰ κάποια μυστηριακὴ θρησκεία, ὄχι ὅμως γιὰ Ἐκκλησία.

Ἡ ἴδια ἡ δομὴ τῆς Θείας Λειτουργίας ἐπιβεβαιώνει τὸν ἔσχατολογικὸ χαρακτήρα τῆς Ἱεραποστολῆς. Σύμφωνα μὲ ἐρμηνεία τοῦ ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητῆ, ἡ ἀνάγνωση τοῦ εὐαγγελίου δὲν ἀναπαριστᾷ τὴν διδακτικὴν δράση τοῦ Χριστοῦ. Παραπέμπει στὴν Ἱεραποστολὴ ὡς σημεῖον τῆς Βασιλείας. Ἡ ἀνάγνωση τοῦ εὐαγγελίου –λέει ὁ

Μάξιμος– ὑποδηλώνει «τὴν τοῦ κόσμου τούτου συντέλειαν». Εἶναι «σημεῖον», «εἰκὼν» καὶ «τύπος» τῆς παγκόσμιας ἱεραποστολικῆς ὀλοκλήρωσης, ἡ ὁποία θὰ σηματοδοτήσῃ τὴ Δευτέρα Παρουσία. «Ἡ ἀνάγνωση τοῦ Εὐαγγελίου», ἔγραφε ὁ π. Δημήτριος Σταυλοάε σχολιάζοντας αὐτὸ τὸ πατερικὸ κείμενο, «εἶναι τὸ πρῶτο σημεῖο ποὺ παίρνει μέσα στὴ θεώρηση τοῦ ἁγίου Μαξίμου σημασία ἐσχατολογικὴ, ἐπειδὴ γίνεται ἡ βάση μιᾶς ἐσχατολογικῆς ἐξήγησης τῆς λειτουργίας καὶ μιᾶς ἐσχατολογικῆς κατανόησης τοῦ κόσμου μέσα στὸ φῶς τῆς λειτουργίας ποὺ εἶναι τὸ φῶς τοῦ Χριστιανισμοῦ».

Οὐσιαστικὰ, δηλαδή, ἡ Ἱεραποστολὴ ὄχι μόνο δὲν τελεῖ σὲ ἀντιδικία πρὸς τὴν Εὐχαριστία, ἀλλὰ εἶναι ἀδύνατο νὰ κατανοηθεῖ δίχως προσανατολισμὸ εὐχαριστιακό. Ἄφοῦ ἡ Ἐκκλησία εἶναι τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἄφοῦ αὐτὸς εἶναι πλέον ἀδύνατο νὰ νοηθεῖ χωρὶς αὐτό, ἡ ἐκκλησιαστικὴ Ἱεραποστολὴ συνεχίζει τὸ ἔργο τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος ἦρθε ὡς ὁ πρῶτος ἱεραπόστολος, «ἵνα... τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα συναγάγῃ εἰς ἐν» (Ἰω. 11,52). Δὲν εἶναι τυχαῖο ὅτι αὐτὸ τὸ ἱεραποστολικὸ αἷτημα τὸ βρίσκουμε ἐνσωματωμένο στὸ ἀρχαῖο κείμενο τῆς «Διδαχῆς τῶν Δώδεκα Ἀποστόλων», τὸ ὁποῖο θεωρεῖται πρῶϊμη Ἐναφορά (καὶ τὸ ὁποῖο, μὲ τὴ σειρά του, ἐνσωματώθηκε σὲ μεταγενέστερες Ἐναφορές): «Ὡσπερ ἦν τοῦτο τὸ κλάσμα διεσκορπισμένον ἐπάνω τῶν ὀρέων καὶ συναχθέν ἐγένετο ἐν, οὕτω συναχθήτω σου ἡ ἐκκλησία ἀπὸ τῶν περάτων τῆς γῆς εἰς τὴν σὴν βασιλείαν». Τὸ κείμενο αὐτὸ κατορθώνει νὰ συνοψίσῃ παραστατικὰ τὰ δύο θεμελιώδη σκέλη τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτοσυνειδησίας:

Ἡ Ἱεραποστολὴ (ἡ πόρευση πρὸς τοὺς διεσκορπισμένους καὶ ἡ πρόσκλησή τους σὲ σύναξη) ἀπολήγει στὴν Εὐχαριστία (τὴ σύναξη τῶν διεσκορπισμένων). Κι ὅμως ταυτόχρονα παραμένει καὶ ζητούμενο, ἄφοῦ ἡ τελικὴ καὶ πλήρης Σύναξη ἀκόμη ἀναμένεται.

Τὸ θαῦμα τῆς συνεργίας

Τοῦ Πρωτοπρ. Βασιλείου Θερμοῦ

«**Ό**ταν τις προθυμίαν ἔχη καὶ σπουδήν, δοθήσεται αὐτῷ καὶ τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἅπαντα. Ὅταν δὲ τούτων κενὸς ᾖ καὶ τὰ παρ' ἑαυτοῦ μὴ εἰσφέρει, οὐδέ τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ δίδονται» (Ἁγίου Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Ὁμιλία με' εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον, 1, P.G. 58, 471).

Τὸ μικρὸ αὐτὸ ἀπόσπασμα περικλείει ὁλόκληρο τὸ σκεπτικὸ τῆς παραβολῆς τῶν ταλάντων: ἐκεῖνος ποὺ ἐργάσθηκε πνευματικά, θὰ ἐνισχυθῆ ἀπὸ τὸν Θεὸ ἐπὶ πλέον. Ὅποιος ἀδιαφόρησε, θὰ μείνῃ γυμνὸς τῆς Χάριτος.

Ποιά σχέση ἔχει μὲ τὴν ἱερωσύνη αὐτὴ ἡ ἀλήθεια; Ἄς θυμηθοῦμε τὴν χειροτονητήρια φράση καὶ θὰ τὸ καταλάβουμε: «*Ἡ Θεία Χάρις, ἡ πάντοτε τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσα, προχειρίζεται...*».

Ἡ φράση αὐτὴ περικλείει ἀνυπολόγιστες εὐλογίες καὶ διαθέτει δύναμη ἀπέραντης παρηγορίας. Πῶς λειτουργεῖ στὴν πράξη, ὅμως; Δὲν θὰ εἶναι ὑπερβολὴ νὰ ἰσχυρισθοῦμε πὼς ἡ φράση αὐτὴ πολὺ συχνὰ γίνεται τὸ ἄλλοθι τῆς πνευματικῆς ἀδιαφορίας πολλῶν κληρικῶν. Ἰσχυρίζομενοι ὅτι ὅλα τὰ κενὰ καὶ τὰ προβλήματα θὰ διορθωθοῦν ἀπὸ τὴν παντοδύναμη Χάρι τοῦ Θεοῦ, χαλαρώνουμε ὄχι μόνον τὸν ποιμαντικὸ μας μόχθο, ἀλλὰ καὶ τὶς πνευματικὲς μας προσπάθειες καὶ τὸν ἀγῶνα γιὰ διόρθωση τοῦ ἑαυτοῦ μας. Δικαιολογοῦμε τὰ ἐλαττώματά μας, σκεπάζουμε τὴν προχειρότητά μας, καμμιά φορὰ ἀπαιτοῦμε καὶ ὑπακοή στους παραλογισμούς μας, ἀφοῦ εἶναι δῆθεν ἡ Χάρι τοῦ Θεοῦ ποὺ μιᾶ δι' ἡμῶν!

Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι τὰ κηρύγματά μας νὰ γίνονται ἀπροετοίμαστα καὶ κοινότοπα, ἡ ποιμαντικὴ καθοδήγηση νὰ μεταβάλλεται σὲ ἐξωπραγματικὴ ἄσκηση αὐθεντίας καὶ κραυγαλέα ἀπουσία ἐπικοινωνίας, ἡ διοίκηση νὰ μετατρέπεται σὲ ἀναχρονιστικὴ μονοκρατικὴ στρατεία καὶ –τὸ τραγικώτερο– ὅλα αὐτὰ στὸ

ὄνομα τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ. Θὰ μπορούσε κάποιος νὰ φαντασθῆ μεγαλύτερη προσβολὴ Της;

Ὅμως τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἐνεργοῦν μαγικά καὶ αὐτόματα. Ὑπηρετοῦν τὸ κυρίως μυστήριον ποὺ εἶναι ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου, τὸ ὁποῖο ἀποτελεῖ καρπὸ συνεργασίας Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου. Ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη πλευρὰ ἐνεργεῖ ἡ προαίρεση, τὸ αὐτεξούσιο, αὐτὸ τὸ κορυφαῖο δῶρο τοῦ Θεοῦ. Ἔτσι καὶ ἡ ἱερατικὴ διακονία, συνιστᾶ μιὰ ἀπὸ τὶς κορυφαῖες περιοχὲς συναντήσεως ἀνθρώπινης ἀγαπητικῆς προαιρέσεως καὶ Θείας Ἀγάπης. Ἡ Χάρι τοῦ Θεοῦ πράγματι θεράπευσε ἀσθενῆ καὶ ἀναπλήρωσε ἐλλείποντα σὲ κληρικούς μὲ φυσικὲς ἀδυναμίες, ποὺ ὅμως ἀγωνίσθηκαν φιλότιμα καὶ μὲ αἴσθημα βαθειᾶς εὐγνωμοσύνης πρὸς τὴν ὕψιστη δωρεὰ τὴν ὁποία ἀξιώθηκαν.

Ὁ καλὸς Θεὸς ἀποφάσισε, μὲ τὴν ἀνεξιχνίαστη σοφία Του, οἱ ἄνθρωποι νὰ ποιμαίνονται ἀπὸ ἀνθρώπους. Τὸ ἔργο αὐτὸ εἶναι τόσο ἱλιγγιώδες, ὥστε κάθε ἄνθρωπος ἀναπόφευκτα θὰ δειλίαζε μπροστὰ του. Γιὰ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ἀδυναμία μας καὶ νὰ ἀναθαρρήσουμε στὴν ἐξάσκηση αὐτῆς τῆς ἀγάπης, ἡ Ἐκκλησία μᾶς ὑπενθυμίζει μὲ τὴν ὡς ἄνω χειροτονητήρια φράση κατ' οὐσίαν τὴν ὑπόσχεση τοῦ Κυρίου «*καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος*» (Ματθ. 28, 20). Μὲ ἄλλα λόγια: «*κάνετε σεῖς αὐτὰ ποὺ μπορεῖτε κι ἐγὼ θὰ συμπληρώσω τὰ ὑπόλοιπα ποὺ δὲν μπορεῖτε*».

Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ὁ κληρικὸς ἀγωνίζεται νὰ καταβάλλῃ τὸν μόχθο ποὺ ἀπαιτεῖται προκειμένου νὰ γίνῃ σωστὸς λειτουργὸς τῆς βουλῆς τοῦ Θεοῦ, δηλαδὴ ἀγωνιᾷ νὰ παραμερίσῃ τὴν ἐμπαθῆ ἰδιορρυθμία του καὶ νὰ ἐκφράσῃ τὸ βαθύτερο καὶ διαχρονικὸ φρόνημα τῆς Ἐκκλησίας. Συνεργαζόμενος μὲ τὴ Θεία Χάρι ἐπὶ τοῦ ἑαυτοῦ του ἐπιτρέπει τὴν φανέρωση καὶ δράση Της στὴν ἐπικράτεια τοῦ κόσμου. Δηλαδή, τὸ διαρκὲς θαῦμα.

Ἡ ἀποξένωση τῶν συζύγων καὶ τὸ γενικευμένο σύμπτωμα μοναξιᾶς*

Τοῦ Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Οὐ καλόν...

Πάντοτε μὲ ἐντυπωσίαζαν καὶ μὲ ἐντυπωσιάζουν, ὅταν, μελετώντας τὴν Ἁγία Γραφή καὶ ιδιαίτερα τὰ δύο πρῶτα κεφάλαια τῆς Γενέσεως πού ἀναφέρονται στὴ δημιουργία τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου, συναντῶ δύο λέξεις, δύο ἐπίθετα, πού διαπιστώνουν δύο καταστάσεις. Ἡ μία ἀναφέρεται στὸ τέλος ὀλόκληρης τῆς δημιουργίας, τὴν ἕκτη ἡμέρα. Ὁ Θεὸς διαπιστώνει τὸ ἀποτέλεσμα: «Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὰ πάντα, ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν» (ἦταν ὅλα πολὺ καλὰ, Γέν. 1, 31). Σ' ὅλα ὁμως αὐτὰ τὰ καλὰ, ὁ Θεὸς διαπιστώνει καὶ ἓνα μὴ καλόν καὶ τὸ λέει: «Οὐ καλόν εἶναι τὸν ἄνθρωπον μόνον ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθόν κατ' αὐτόν» (Δέν εἶναι καλὸ νὰ εἶναι μόνος του ὁ ἄνθρωπος· ἀς κάνουμε γι' αὐτόν ἓνα βοηθὸ ὁμοίῳ του, Γέν. 2, 18· μτφρ. π. Ἱερεμία Φούντα).

Γνωρίζουμε ὅλοι τὴν ὠραία ποιητικὴ περιγραφή τοῦ βιβλίου τῆς Γενέσεως γιὰ τὴ δημιουργία τῆς γυναίκας. Δέν θὰ τὴν ἐπαναλάβω ὀλόκληρη. Θὰ σταθῶ μόνον στὴν ἀναφώνηση τοῦ Ἀδάμ, ὅταν ξυπνώντας ἀπὸ τὸ βαθὺ ὕπνο, τὴν ἔκσταση πού τοῦ εἶχε ἐπιβάλλει ὁ Θεός, ἐκστασιασμένος πιά βλέποντας τὸν Θεὸ νὰ ὀδηγεῖ τὴν γυναίκα, λέει: «Τοῦτο (αὐτὴ) νῦν ὁστοῦν ἐκ τῶν ὀστέων μου

καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου· αὕτη κληθήσεται γυνή, ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐλήφθη αὕτη· ἔνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναίκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν» (Γέν. 2, 23-24). Ὁ Θεὸς θέλησε νὰ θεραπεύσει τὸ «οὐ καλόν». Ὁ Ἀδὰμ τοῦ τὸ ἀναγνωρίζει μὲ τὴν ὠραία ἀναφώνησή του ἀντικρύνοντας τὴν Εὐά.

Εἶναι, λοιπόν, ἀπορίας ἄξιον, πῶς μετὰ ἀπὸ τὰ «ὅσα καλὰ λίαν» καὶ τὴ διορθωτικὴ παρέμβαση τοῦ Θεοῦ φθάσαμε νὰ μιλάμε σήμερα καὶ νὰ ἐπιλέγουμε ὡς τίτλο τὸ θέμα «τῆς ἀποξένωσης τῶν συζύγων καὶ τὸ γενικευμένο σύμπτωμα τῆς μοναξιᾶς»; Πῶς ἀπὸ τὴν πρώτη ἐκείνη οἰκειότητα εἶναι δυνατόν νὰ ἀποξενώνονται οἱ ἄνθρωποι μεταξύ τους καὶ ιδιαίτερα οἱ σύζυγοι καὶ νὰ ζοῦν σὲ μία ἀνυπόφορη μοναξιὰ πού δέν τὴ ζοῦν μόνο μόνοι τους ἀλλὰ τὴ μοιράζονται δυστυχῶς μὲ ὅλους τοὺς ἄλλους συνανθρώπους ὡς σύμπτωμα μιᾶς γενικότερα ἐπικρατούσας καταστάσεως;

Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι ὁ κόσμος παραπονεῖται ὅλο καὶ περισσότερο ὅτι ζεῖ ἀπομονωμένος καὶ αἰσθάνεται ξένος ὁ ἓνας πρὸς τὸν ἄλλον. Οἱ ἄνθρωποι δέν ἐπικοινωνοῦν καὶ ἀκόμη ὅταν θέλουν ν' ἀνοιχτοῦν αἰσθάνονται ἐπιφυλακτικοὶ καὶ ὄχι οἰκεῖοι, ἀπομακρυσμένοι

* Ὁμιλία στὸ Β' κύκλο τῶν Σεμιναρίων τῆς Σχολῆς Γουένω με θέμα: «Γάμος - Συζυγία. Σπουδὴ στὸ μεγάλο μυστήριον τῆς ἀγάπης», πού διοργάνωσε ἡ Ἱ. Μητρόπολις Λεμεσοῦ τὴν 14η Φεβρουαρίου 2003 στὸν Μητροπολιτικὸ Ναὸ Παναγίας Παντανάσσης - Καθολικῆς.

και απόμακροι. Μπορούμε να υποστηρίξουμε μάλιστα ότι είναι και φοβισμένοι για το τί θα μπορούσε να προκύψει με το άνοιγμά τους και την προσπάθεια που θα κάνουν για να προσεγγίσουν τον άλλο.

Λέγοντας όμως αυτά, είναι σα να δεχόμαστε ότι υπάρχει μια ιδεατή στην αρχή κατάσταση από την οποία όσο προχωρούμε στη ζωή εκπίπτουμε. Έχοντας, δηλαδή, την οικειότητα φθάνουμε στο τέλος να είμαστε ξένοι. Εκείνο που θα ήθελα να τονίσω εύθυσ έξ αρχής είναι ότι αυτά στα όποια αναφερόμαστε, οικειότητα, αποξένωση, μοναξιά, είναι δυναμικά μεγέθη. Δεν αναφέρονται σε στατικές καταστάσεις. Θα έλεγα ακόμη ότι δεν είναι δεδομένα, παγιωμένα αλλά ανά πασα στιγμή κατακτώμενα και διδόμενα. Θα υποστηρίξω ότι έχουν περισσότερο σχέση με ένα τρεχούμενο τραπέζικό λογαριασμό παρά με ένα βιβλιάριο καταθέσεων.

Όμο τον ὄμο

Ξεκινάμε με μία καταλυτική διαπίστωση ότι ο άνθρωπος είναι μόνος. Πολλές φορές μάλιστα μπορεί να επιδιώκει και τη μοναξιά. Αυτό δεν σημαίνει ότι από τη φύση του είναι μοναχικός. Δεν είναι, όμως, επειδή ο μεγάλος μας πρόγονος Ἀριστοτέλης διατύπωσε τη φράση ότι ο άνθρωπος είναι κοινωνικό ζώο, ότι επιδιώκει, δηλαδή, την κοινωνία, ότι είμαστε και υποχρεωμένοι να το δεχτούμε. Η πρόταση του φιλοσόφου μας είναι διαπιστωτική και όχι γέννημα του νοῦ. Ὁ ἄνθρωπος είναι μόνος αλλά όχι καταδικασμένος στην μοναξιά, στην ἀκοινωνησία, στην κατάργηση τῆς ἐπικοινωνίας. Μόνος μὲν σὰν ἄτομο ἀλλὰ προσκαλεσμένος νὰ γίνῃ πρόσωπο, νὰ στραφῇ πρὸς τὸν ἄλλο καὶ νὰ τὸν ἀντικρῦσει πρόσωπο μὲ πρόσωπο, ἐνώπιος ἐνώπιω, ἀντικρυστά.

Κατὰ μία μάλιστα ἐκδοχὴ τῆς ἐρμηνείας τῆς διηγήσεως τῆς Γενέσεως, ἐκεῖνο τὸ ἐκ μιᾶς τῶν πλευρῶν τοῦ Ἀδὰμ (Γέν. 2,21), πὺ συνήθως μᾶς ὁδηγεῖ σὲ ἀνατομικὲς λεπτο-

μέρειες, θὰ μπορούσε νὰ ἐξηγηθεῖ μὲ τὴ διατύπωση ἀπὸ τὸ πλευρὸ τοῦ Ἀδὰμ. Ὁ Θεός, δηλαδή, πὺ ἐδημιούργησε τὸν ἄνθρωπο κατὰ τὴν εἰκόνα Του, τοὺς δημιούργησε ἄνδρα καὶ γυναῖκα καὶ δὲν θέλησε νὰ εἶναι παρατεταγμένος ὁ ἓνας δίπλα στὸν ἄλλο. Γιατὶ ὅταν εἶσαι δίπλα δίπλα, αὐτὸ σημαίνει ὅτι μόνο μὲ λοξὴ ματιὰ ἢ λοξὲς ματιὲς μπορεῖς νὰ δεῖς τὸν ἄλλον κι ὄχι κατάματα καὶ μὲ τὴν ψυχὴ στὸ βλέμμα.

Αὐτὴ λοιπὸν ἡ ἀπλὴ ἐρμηνευτικὴ ἐκδοχὴ μᾶς ὁδηγεῖ σὲ μία διαφορετικὴ προσωπικὴ ἀντίληψη τῆς συν-υπάρξεως καὶ ὑπέρβαση τῆς ἀ-τομικότητος. Αὐτὴ ἡ ἀντικρυστὴ ἐνατένιση εἶναι μία ἀπαρχὴ γνωριμίας, ἓνα καθρέφτισμα δικό μας στὰ μάτια τοῦ ἄλλου. Αὐτὸ τὸ κοίταγμα εἶναι ἡ θέλησή μας νὰ γνωρίσουμε τὸν ἄλλον, νὰ τὸν παρατηρήσουμε ὅσο πιὸ καλὰ μπορούμε, νὰ τὸν μάθουμε. Προαναγγέλεται ἔτσι μία μακρὰ ὁδὸς μαθητείας καὶ μαθήσεως: γιὰ τὸ πῶς οἱ δύο μόνοι καὶ μοναχικοὶ ἄνθρωποι, τὰ δύο ἄτομα θὰ γίνουν πρόσωπα καὶ γνωρίζοντας ὁ ἓνας τὸν ἄλλον νὰ θελήσουν νὰ περιχωρήσουν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, νὰ συν-χωρήσουν σ' ἓνα κοινὸ δρόμο ἀπὸ τὸ σημεῖο ἐκεῖνο καὶ πέρα πὺ διασταυρώθηκαν οἱ δρόμοι τους, ἔτσι ὥστε «ὄμο τὸν ὄμο οἱ δυὸ μαζί ν' ἀντέχουνε τὸ βᾶρος ἀπὸ τὰ μελλούμενα» (Ὁδυσσεὺς Ἑλύτης). Αὐτὸ σημαίνει ὅτι συμβαίνει μία διὰ βίου ἐκπαίδευση.

Ξενο-φοβία

Εἶναι πολὺ εὐκόλο, ἀσφαλῶς, μὲ τὶς πρῶτες δυσκολίες νὰ κλειστεῖ ὁ καθένας στὸν ἑαυτό του, νὰ θεωρήσει τὸν ἄλλον ξένο, νὰ ἀναπτύξει μέσα του μία ξενο-φοβία καὶ νὰ ἀποξενωθεῖ ἐρωτώντας καὶ ἀπορητικὰ «τί ἐμοὶ καὶ σοί» γυναίκα; (Ἰωάν. 2,4). Τὸ ἐρώτημα μπορεῖ νὰ εἶναι ἀμφίδρομο. «Τί ἐμοὶ καὶ σοί» ἄνερ;

Μία αἰτία αὐτῆς τῆς ἀποξένωσης εἶναι καὶ ὁ φόβος πὺ ἐπικρατεῖ στὶς σχέσεις μεταξὺ τῶν δύο φύλων, τῶν δύο συζύγων. Ἀκό-

μη και όταν η Έκκλησία διακηρύττει ότι ο γάμος είναι μυστήριο αγάπης, αυτή ή αντίληψη δεν μπορεί να είναι μία νοητική έγκεφαλική διεργασία. Για να φθάσουν οι δύο σύζυγοι να κάνουν δικά τους, να οικειοποιηθούν τη φράση του Ευαγγελιστού της Αγάπης, του ευαγγελιστού Ιωάννου ότι «φόβος οὐκ ἔστιν ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἀλλ' ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον» (φόβος δεν υπάρχει στην αγάπη, ἀλλ' ἡ τελεία ἀγάπη διώχνει τὸν φόβο, Α' Ιωάν. 4,18) χρειάζεται πολὺς κόπος και πολλή προσπάθεια.

Ἡ ὑλοποίηση αὐτῆ δεν ἀναμένεται σύντομη. Εἶναι ἔργο ζωῆς και μόνο διαδοχικά μπορούμε να τὸ προσεγγίζουμε. Για να βρεθῶν τὰ δύο φύλα και να τὰ βροῦνε μεταξύ τους στην ἀγάπη και στὸν ἀληθινὸ σεβασμὸ (ιερό φόβο) θὰ πρέπει να ἔχουν διανύσει ἕνα μακρὸ δρόμο, κατὰ τὸν ὁποῖο να ξεπερνοῦν ἔγγενεῖς φόβους που ἔχουν για τὸ ἄλλο φύλο και να τοὺς παρασχεθεῖ ἡ τελεία ἀγάπη και πνεῦμα φόβου Θεοῦ (Ἦσ. 12,3), που και τὰ δύο εἶναι καρποὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Πολλές φορές θεωροῦμε ὡς αὐτονόητα και δεδομένα ἔξ ἀρχῆς, αὐτὰ που ἐλπίζεται να ἔλθουν στο τέλος. Ἐκεῖνο ὅμως που εἶναι ἀναγκαῖο ἔξ ἀρχῆς εἶναι να θέσουμε τις προοπτικές τοῦ κοινού βίου ὡς «εἰς Χριστὸν και εἰς τὴν Ἐκκλησίαν» και να προχωροῦμε βῆμα πρὸς βῆμα. Τότε εἶναι δυνατό, σιγά σιγά, να ξεπερνοῦμε τις δυσκολίες μεταξύ μας και τοὺς φόβους μας. Ἀνεξάρτητα βέβαια ἀπὸ τὴν διαλεκτικὴ ἀγάπης και φόβου-σεβασμοῦ εἶναι ἀναγκαῖα ἡ ἀμοιβαιότητα, ἀλληλεγγύη θὰ ἔλεγα ἀγάπης και φόβων.

Ὁ ἄνθρωπος εἴτε ἄνδρας εἶναι εἴτε γυναίκα εἶναι στην οὐσία ἕνα φοβισμένο ὄν, βρίσκεται ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ φόβου. Φοβᾶται για τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ του. Θὰ τὰ καταφέρει στην ζωῆ, στο ἐπάγγελμα, στὸν γάμο, στην ἀνατροφή τῶν παιδιῶν, στις διάφορες περιστάσεις; Φοβᾶται ν' ἀνοιχτεῖ στους ἄλλους ἀλλὰ και να κλειστεῖ στὸν ἑαυτὸ του.

Οἱ φόβοι αὐτοὶ ἀρχίζουν ἀπὸ πολὺ νωρίς. Παιδικοί φόβοι, φόβοι τῆς ἐφηβείας, τῆς νεανικῆς ζωῆς, για τὴ συνάντηση με τὸ ἄλλο

φύλο, για τὴ μεγάλη συνάντηση με τὸν Θεό. Φόβοι ν' ἀντιμετωπίσει τὸν ἴδιο του τὸν ἑαυτὸ ἔτσι ὅπως τὸν γνωρίζει πολὺ καλά. Φόβοι να φανερώσει τὸ ἀληθινὸ του πρόσωπο και να μὴν ὑποκρίνεται κάτω ἀπὸ ἕνα ὀδυνηρὸ προσωπεῖο. Φοβᾶται ὅμως ὅτι ἔτσι ὅπως θὰ φανερωθεῖ δεν θὰ γίνει παραδεκτός. Ἄλλη ἐντύπωση εἶχε δώσει μέχρι τώρα. Ἡ παραδοχὴ του ἀπὸ τὸν ἄλλο εἶχε στηριχτεῖ σὲ ψεύτικα σημάδια ἢ και στολιδία, εἶχε γοητεύσει, πῶς θ' ἀπογοητεύσει; Ὁ ἄλλος, ὁ σύντροφός μου εἶναι ἔτοιμος και δυνατὸς να σηκώσει τὸ ἀποκαλυπτόμενο νέο πρόσωπο και τοὺς δικούς του φόβους μπροστὰ στο διαφορετικὸ ἀπὸ τὸ μέχρι τώρα γνωστὸ που τοῦ φανερώνεται; Ἐδῶ ἀρχίζει να διαφαίνεται μία διαλεκτικὴ τῶν φόβων.

Φιλο-ξενία

Ἀρχίζει, ὅμως, και να χαράσσεται μία δεύτερη βούληση παρ' ὅλα αὐτὰ να θέλεις να συνεχίσεις τὸ δρόμο μαζί με τὸν ἄλλον. Οἱ φόβοι του γίνονται φόβοι σου, οἱ φόβοι σου γίνονται φόβοι του. Για τὴν ὑπέρβαση τῆς ξενοφοβίας γίνεσαι διπλὰ «ξένος». Δηλαδή γίνεσαι και φιλοξενῶν και φιλοξενούμενος με τὴν ἔννοια τῆς ἀρχαιοελληνικῆς σημασίας τῆς λέξεως ξένος. Τότε υἰοθετεῖς μία στάση φιλοξενίας για τὸν σύντροφό σου και για ὅλον τὸν κόσμο. Τότε φέρνεις στο μυαλό σου τὸ Ευαγγέλιο τῆς Κρίσεως ὄχι τόσο ὡς ἀπειλή ὅσο ὡς ὑπόδειγμα διαγωγῆς ἤδη ἀπὸ τώρα. Τότε ἐπαναφέρεις στην μνήμη σου τὰ λόγια τοῦ Κυρίου που ἀπηύθυνε και με τρόπο θετικὸ και με τρόπο ἀρνητικὸ: «ξένος ἦμην και συνηγάγετέ με» ἢ «ξένος ἦμην και οὐ συνηγάγετέ με».

Ἄν δεν ἐφαρμόσεις στὸν ἴδιο σου τὸν ἑαυτὸ και στο δικό σου σπίτι αὐτὴ τὴν ἐπιταγή, σὲ ποιόν θὰ τὴν ἐφαρμόσεις; Εἶναι φορές που εἴμαστε φιλόξενοι στὸν ἔξω κόσμο και ἀφιλόξενοι στους δικούς μας που αἰσθάνονται «ἐσωτερικοὶ μετανάστες». Ξεχνᾶμε ὅτι τοὺς πλησίον μας πρέπει να τοὺς ἀγα-

ποῦμε σὰν τὸν ἑαυτό μας, καὶ χωρὶς νὰ ἔχουμε ἀγαπήσει τὸν ἑαυτό μας καὶ τοὺς κοντινοὺς μας, τοὺς ἐγγύς, δηλαδή, ξεθαρρεύουμε ὅτι μποροῦμε καὶ ν' ἀγαπήσουμε τοὺς μακρὰν. Αὐτὸ τὸ ἀναφέρουμε σὰν ἀρχὴ μαθητείας. Ἐδῶ στὸ σπιτικό μας γινόμαστε ἀσκούμενοι τῆς ἀγάπης, τῆς κατανόησης, τῆς ἀνοχῆς, τοῦ σεβασμοῦ, τῆς παραδοχῆς, τῆς φιλοξενίας. Ἀρχίζοντας ἔτσι ὑπάρχει

στήριξη τῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων καὶ τὴν ἀλληλοκατανόηση, μὲ τὴ σύσφιξη τῶν δεσμῶν μεταξύ τῶν ἀνθρώπων καὶ μὲ τὸ νὰ αἰσθανθοῦν ὅτι εἶναι μία κοινωνία σὲ κατάσταση ἀδελφосύνης. Εἶναι βέβαια πολὺ δύσκολο νὰ τὸ νοιώσει αὐτὸ ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος, γιὰ τὸ νοιώθει:

- ξένος μέσα στὸ ἴδιο του τὸ σπίτι, στὴν οἰκογένεια:

Περίχρηση προσώπων. «Ἡ φιλοξενία τοῦ Ἀβραάμ». Εἰκόνα τῆς ἐποχῆς τῶν Παλαιολόγων (14ος αἰώνας). Μουσεῖο Μπενάκη.

ἐλπίδα νὰ ἐπηρεάσουμε καὶ τὸ γενικευμένο σύμπτωμα μοναξιᾶς στὴ σημερινή μας κοινωνία. Καὶ ἀντὶ νὰ ἐπηρεαζόμαστε ἀπὸ τὰ ἐξωτερικά, ἔχοντας καλλιεργήσει τὰ ἐσωτερικά, μεταδίδουμε αὐτὸ τὸ κλίμα τῆς ἐσωτερικῆς οικειότητος καὶ πληρότητας ἀκροβατώντας καὶ ἰσορροπώντας σὲ δύσκολες καταστάσεις. Ποιὸς ξέρεῖ ἂν τελικὰ δὲν τὸ καταφέρουμε. Γι' αὐτὸ ὅμως θὰ χρειασθεῖ νὰ λάβουμε ὑπόψη κάποιες προτεραιότητες πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση.

Ἰδιαίτερης σημασίας εἶναι ἡ δημιουργία συνθηκῶν πού ν' ἀποβάλλουν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τὸ αἶσθημα τῆς μοναξιᾶς καὶ τῆς ἐγκατάλειψης. Αὐτὸ μπορεῖ νὰ γίνῃ μὲ τὴ

- ξένος ἀπὸ τὸν ἴδιο του τὸν ἑαυτό (ἐλλειψη αὐτογνωσίας)·
- ξένος πρὸς νέες ἐμπειρίες· εἶναι τόσα πολλὰ αὐτὰ πού τὸν πολιορκοῦν καὶ τὸν βομβαρδίζουν, τόσο νέα, πού αὐτοαποκλείεται ζώντας σ' ἓνα νέο κόσμο χωρὶς σημεῖα ἀναφορᾶς·
- ξένος πρὸς τὴν ἐργασία του, ὅταν δὲν ἀνταποκρίνεται στὶς ἐσωτερικὲς ἀνάγκες καὶ ἐπιθυμίες του. Γιὰ παράδειγμα, πολλοὶ φοιτητές μας πού ἄλλο ἤθελαν νὰ σπουδάσουν, ἄλλο σπουδάζουν καὶ ἄλλου ἐργάζονται τώρα ἢ μετὰ τὴ λήψη πτυχίου. Ἄσκουν ἀπλῶς, ἐὰν καὶ ὅταν τὸ βρίσκουν, ἓνα βιοποριστικὸ ἐπάγγελμα.

- ξένος πρὸς τὴν ἴδια του τὴν πόλη. Ἔχει το-
νιστεῖ ἰδιαίτερος «τὸ ἄξενο τῶν πόλεων ὡς
κύρια αἰτία στὴν ψυχικὴ ἀποργάνωση τοῦ
πολίτη» (Alexander Mitscherlich).

Αὐτὸ τὸ τελευταῖο σημεῖο εἶναι ζωτικῆς
σημασίας, γιατί δημιουργεῖ ἓνα γενικευμέ-
νο κλίμα καὶ περιβάλλον μέσα στοῦ ὁποῖο δὲν
μποροῦν νὰ ζήσουν οἱ ἄνθρωποι. Γι' αὐτὸ
ἀσφυκτιοῦν ἐλλείψει χώρων ζωῆς καὶ αὐτὴ
ἢ ἔλλειψη δημιουργεῖ ἀντίξοες συνθήκες στὶς
ἀνθρώπινες σχέσεις, πού κι αὐτὲς μὲ τὴ σει-
ρά τους εὐνοοῦν τὴ μοναξιά καὶ τὴν ἀποξέ-
ωση.

Ζωτικός χώρος

Ἀσφαλῶς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπεκτα-
θοῦμε σὲ ὅλο τὸ φάσμα τῶν προβλημάτων
πού τίθενται. Καταθέτουμε λίγες σκέψεις πού
ἀποσαφηνίζουν τὸν προβληματισμὸ μας.

Ἐνῶ ὁ λαὸς μας φημιζόταν γιὰ τὴν φιλο-
ξενία του, οἱ χώροι ζωῆς του, καὶ ἰδιαίτερα
τῆς ἐλληνικῆς δημόσιας ζωῆς, εἶναι ἀφιλό-
ξενοι, δὲν εἶναι χώροι ὑποδοχῆς. Χῶροι δη-
λαδὴ πού θὰ εὐνοοῦσαν τὶς μεταξὺ τῶν
ἀνθρώπων σχέσεις, τὴν ἀνάπτυξη τοῦ προ-
σώπου σὲ ὅλο τὸ φάσμα τῆς καθημερινῆς
ζωῆς. Σπάνια, πολὺ σπάνια, σὰ νησίδες δρο-
σιᾶς καὶ ἀνάπτυξης, συναντᾶς χώρους δια-
μορφωμένους ἀπὸ ἀνθρώπους μὲ τρόπο πού
νὰ σὲ ὑποδέχονται καὶ νὰ σὲ καλωσορίζουν.
Ἀπαιτεῖται δηλαδὴ ἓνας *χώρος ὑποδοχῆς*
πού γιὰ νὰ λειτουργήσῃ ὡς τέτοιος θὰ πρέ-
πει καὶ νὰ ἔχει σχεδιασθεῖ ἀπὸ ἀνθρώπους
πού διαθέτουν βασικὲς *στάσεις ζωῆς* πού
συνθέτουν τὴ στάση ἐκείνη πού ψυχολογικὰ
ὑπὸ τὸ φῶς τῆς οὐμανιστικῆς ψυχολογίας
μποροῦμε νὰ χαρακτηρίσουμε ὡς *στάση*
ὑποδοχῆς. Αὐτὲς εἶναι ἢ *κατανόηση*, ἢ *ἀνε-*
κτικότητα, ὁ *σεβασμὸς* καὶ ἢ *παραδοχή τοῦ*
ἄλλου. Αὐτὲς οἱ *στάσεις* εὐνοοῦν τὶς διαν-
θρώπινες σχέσεις καὶ δημιουργοῦν τὸ κα-
τάλληλο ἐκεῖνο κλίμα καὶ τὴν ἀνάλογη
ἀτμόσφαιρα πού εἶναι ἀπαραίτητα γιὰ τὴν
ἐπίτευξη κοινωνίας καὶ ἐπικοινωνίας. Ἀνά-

λογες *στάσεις* βέβαια ἀπαιτοῦνται καὶ ἀπὸ
τοὺς χρήστες αὐτῶν τῶν χώρων ζωῆς. Τὸ πῶς,
ὅμως, οἱ ἐπὶ μέρους *στάσεις* τῆς ὑποδοχῆς
θὰ μπορούσαν νὰ λειτουργήσουν στοῦ σχε-
διασμὸ ἢ στὴ χρήση μιᾶς πόλης στοὺς χώ-
ρους ζωῆς πού προβλέπεται νὰ διαθέτει δὲν
θὰ τὸ ἐξετάσουμε σ' αὐτὴ τὴν συνάντηση.
Θὰ ξεπερνοῦσε τὶς προϋποθέσεις τῆς ἀπο-
ψινῆς μας ὀμιλίας.

Ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ ἐντούτοις ἔχοντας κα-
τανόησι τὴν ψυχολογικὴ σημασία τῶν χώ-
ρων ζωῆς γιὰ τὴν ψυχικὴ του ἀλλὰ καὶ τὴ
σωματικὴ του ὑγεία νὰ ἀντιδράσῃ στὰ ἐρε-
θίσματα πού παίρνει καὶ νὰ θεραπεύσῃ τὸ
κακὸ πού ἔχει κάνει. «Ὁ τρώσας καὶ ἰάσεται»
ὅπως ὑποστήριζε ἡ παλιὰ θεραπευτικὴ ἀρχή.
Χρειάζεται βέβαια νὰ υἱοθετήσουμε κάποι-
ες ἀρχὲς καὶ κάποια ἀξιώματα. Οἱ *στάσεις*
ζωῆς πού ἀπλῶς ἀναφέραμε μποροῦν νὰ μᾶς
βοηθήσουν στὴν οἰκοδόμησι ἑνὸς κλίματος
ἐμπιστοσύνης καὶ μιᾶς ἀλλαγῆς νοοτροπίας.

- Θὰ μπορούσαμε νὰ ἰσχυριστοῦμε ὅτι στοῦ
μέτρο πού νοιαζόμαστε γιὰ τὴ ζωὴ φρον-
τίζουμε καὶ γιὰ τοὺς χώρους τῆς.
- Στοῦ μέτρο πού ἀγαποῦμε τὸν ἑαυτὸ μας
ἀγαποῦμε καὶ τοὺς χώρους μέσα στοὺς
ὁποίους ζεῖ.
- Στοῦ μέτρο πού ἀγαποῦμε τὸν ἄλλο καὶ
τοὺς ἄλλους καὶ μάλιστα ὡς *σεαυτόν*, δη-
λαδὴ χωρὶς νὰ τὸν ἢ νὰ τοὺς ξεχωρίζουμε
ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ μας, ἀγαποῦμε καὶ τοὺς χώ-
ρους μέσα στοὺς ὁποίους ζοῦν καὶ τοὺς
ὑποδεχόμαστε.

Ὅταν, λοιπόν, ἐνεργοῦμε μὲ αὐτὸν τὸν
τρόπο, ὑπάρχουν περιθώρια ὑπερβάσεως καὶ
τῆς μοναξιάς καὶ τῆς ἀποξένωσης. Τοῦλάχισ-
τον ἔτσι δημιουργοῦνται κάποιες προϋπο-
θέσεις γιὰ κάτι τέτοιο.

Εἰλικρινὴς διάλογος

Ὅπωςδήποτε αὐτὲς οἱ ἐξωτερικὲς συν-
θήκες δὲν εἶναι τὸ πᾶν γιὰ νὰ ξεπεραστεῖ ἢ
ἀποξένωση καὶ ἢ μοναξιά. Ἐκεῖνο πού εἶναι
πρώτης προτεραιότητος εἶναι κυρίως ὁ εἰλι-

κρινής διάλογος μεταξύ τῶν συζύγων. Αὐτὸς εἶναι ποὺ θὰ δημιουργήσῃ τὸν ζωτικὸ χῶρο ἀναπτύξεως τῆς σχέσης. Αὐτὸς θὰ διαλύσῃ μὲ τίς συνεξηγήσεις του τίς παρεξηγήσεις. Θὰ ἐμποδίσῃ τὸ κλείσιμο στοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ θὰ βοηθήσῃ τοὺς συζύγους στὸ ἀνοιγμὰ τους χωρὶς φόβο καὶ πάθος ἀλλὰ καὶ μὲ τάκτ καὶ διάκριση. Ὁ διάλογος συμβάλλει στὸ νὰ μὴν ὑπάρχουν ἀποκρύψεις ἢ ὀπισθοβουλίες. Εὐνοεῖ τίς ἀπ' εὐθείας συνεννοήσεις χωρὶς κρατούμενα πού, ὅταν παραμείνουν, δημιουργοῦν νοσηρὲς καταστάσεις καὶ συσσωρεύσεις ἀρνητικῶν λογισμῶν. Τὰ αἰτήματα ποὺ προβάλλουμε δὲν εἶναι αὐτονόητο ὅτι θὰ ἐκπληρωθοῦν. Μπορεῖ καὶ ὄχι. Πλὴν ὅμως θὰ ἔχουμε τὴν ικανοποίηση ὅτι ἐτέθησαν εὐθέως καὶ μὲ ἀπλότητα.

Εἶναι καθοδηγητικὴ καὶ ὠφέλιμη ἡ «ἐντολή» ποὺ ὁ Ἀββᾶς Ἡσαΐας, διάσημος ἀσκητῆς ποὺ ἐμόνασε στὴ Σκήτη τὸν Δ' αἰῶνα, δίδει σ' ἐκείνους ποὺ θέλουν νὰ ζοῦν μὲ εἰρήνη μεταξύ τους: «Ἐὰν θέλῃς νὰ λάβῃς κάτι καὶ τὸ ἔχῃς ἀνάγκη, νὰ μὴ γογγύσῃς κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου, μὲ τὴ σκέψη διατὶ δὲν ἐκατάλαβε νὰ μοῦ τὸ δώσῃ μόνος του, ἀλλὰ εἶπέ ἀνοικτὰ, μὲ ἀπλότητα, σὲ παρακαλῶ, δός μου αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, διότι ἔχω ἀνάγκη· διότι αὐτὴ εἶναι ἡ ἀγία ἀγνεία στὴν καρδιά· διότι ἐὰν δὲν εἶπῃς, ἀλλὰ γογγύσῃς καὶ μεμφθῇς μὲ τὴν καρδιά σου ἔχεις τὸ κρῖμα».

Καὶ ἐδῶ οἱ μεγάλοι ἀσκητῆς καὶ ἀναχωρητῆς μᾶς καθοδηγοῦν καὶ στὶς λεπτομέρειες τῆς ἐγγάμου ζωῆς, γιατί καὶ αὐτὴ ἡ ζωὴ ἀπαιτεῖ μιὰν ἀσκηση διὰ βίου ποὺ εἶναι κοινὴ μέριμνα ὄλων μας. Ὁ μοναχισμὸς ἄλλωστε δὲν εἶναι μιὰ ζωὴ μοναξιάς καὶ ἀπομόνωσης ἀλλὰ κι αὐτὸς εἶναι ἓνα ἀνοιγμα στὴν κοινωνία τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι μιὰ ἄλλη δέσμευση καὶ ἀναφορὰ παράλληλη μὲ ἐκείνη τῶν ἐγγάμων. Καὶ οἱ δύο καταστάσεις ἀγλαΐζονται μὲ τὴν παρουσία τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ ποὺ ἔρχεται καὶ «ποιεῖ μονήν» κοντὰ μᾶς, ἀρκεῖ νὰ τοῦ τὸ ζητήσουμε κι ὁ βίος μας νὰ μὴν τὸν ἀπωθεῖ. Καὶ ὅσο ἐγγίζουμε τὸν Θεὸ σὰν τὸ κέντρο ἑνὸς κύκλου, τόσο οἱ ἀκτῖνες, οἱ ἀνθρω-

ποι, δηλαδή, πλησιάζουν ἢ μία κοντὰ στὴν ἄλλη χωρὶς περιθώρια ἀποξενώσεως καὶ μοναξιάς.

Ἐλθέ...

Σὲ στιγμὲς πάντως δύσκολες ποὺ ἡ μοναξιά μᾶς καταπνίγει καὶ τὸ βάρος τῆς εἶναι ἀφόρητο μποροῦμε νὰ ἐπικαλούμεθα τὸν Ἅγιο Θεὸ μὲ τὸν τρόπο ποὺ ὁ ἅγιος Συμεὼν ὁ Νέος Θεολόγος τὸν ἐπεκαλεῖτο: «Ἐλθέ ὁ μόνος πρὸς μόνον ὅτι μόνος εἰμί». Καὶ στὶς στιγμὲς τῆς ἀποξενώσεώς μας ἄς ἀποτευνόμεθα στὸν Κύριό μας, τὸν τέλειο ξένο, ἔτσι ὅπως τὸν περιγράφει τὸ τροπάριον εἰς ἤχρον πλάγιον τοῦ Α' ποὺ ψάλλεται κατὰ τὴν περιφορὰν τοῦ Ἐπιταφίου τὸ ἑσπέρας τῆς Μ. Παρασκευῆς. Ὁ Κύριος ξενιτεύτηκε «δι' ἡμᾶς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὴν γῆν». Ὁ Ἰωσήφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθείας προσῆλθε στὸν Πιλάτο καὶ τὸν καθικέτευε λέγων: «δός μοι τοῦτον τὸν ξένον, τὸν ἐκ βρέφους ὡς ξένον ξενωθέντα τῷ κόσμῳ».

Σὲ τέτοιες στιγμὲς ἐνθυμοῦμαι τὴν μὲ ἀγαθὴ διάθεση ἐπίπληξη γηραιοῦ Μητροπολίτου πρὸς νεώτερον ἀδελφὸν ἐπίσκοπον, ὅταν τοῦ παρεπονεῖτο γιὰ μοναξιά: «Τί εἶναι αὐτὰ ποὺ λές, δὲν ντρέπεσαι; Ἐσὺ εἶσαι μόνος ποὺ ἔχεις παρέα ἄλλους τρεῖς;», ὑπαιτισσόμενος τὴν ἀπέραντον στοργὴν μὲ τὴν ὁποῖαν μᾶς περιβάλλουν τὰ πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος: Ἡ περίφημη εἰκόνα τῆς φιλοξενίας τοῦ Ἀβραάμ τῶν τριῶν Ἀγγέλων παρὰ τὴν Δρῦν Μαμβρῆ τί ἄλλο εἶναι παρὰ ἡ περιχώρηση τῶν τριῶν Προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος μὲ τὰ δύο πρόσωπα τοῦ Ἀβραάμ καὶ τῆς Σάρας; Ἐκεῖ δὲν γνωρίζουμε ἀκριβῶς ποιὸς φιλοξενεῖ ποιόν. Ἐκεῖνο ποὺ ξέρουμε εἶναι ὅτι ἡ κορυφαία αὐτὴ στιγμή μπορεῖ μὲ τὴ θύμησή της σὲ στιγμὲς ἀποξενώσεως καὶ μοναξιάς νὰ μᾶς δίνει ἐλπίδα διὰ Πρεσβειῶν τῆς Παντάνασσας Παναγίας μας ποὺ μᾶς φιλοξένησε ἀπόψε στὸν περικαλλῆ ναὸ Τῆς καὶ μᾶς χώρεσε ὄλους στὴν πλατεῖα ἀγκαλιά της.

Ἡ γοητεία τῆς Παραμονῆς

Τοῦ Πρωτοπρ. Κων. Ν. Καλλιανού

Ἀπὸ πού συνήθως δὲν ἔχει προσεχτεῖ στίς μεγάλες τίς γιορτές καὶ τὸ ὁποῖο ἀσκεῖ ἀναμφίβολα μιὰ περίεργη γοητεία, εἶναι ἡ Παραμονή. Ἡ προεόρτιος ἡμέρα δηλαδή πού θεμελιώνει τὴ γιορτὴ φεγγοβολᾶ τὴν καλωσύνη της καὶ προετοιμάζει τὴν τράπεζα τῆς πνευματικῆς εὐφροσύνης, διακρατώντας, ὡς κανόνα σίγουρο καὶ τέλειο, τὴν χαρμολύπη: αὐτὴ δηλαδή τὴν ἀρετὴ, πού μόνον ἡ Ὁρθόδοξη γιορτὴ προσφέρει δίχως τὸ παραμικρὸ κόστος.

Ἄν καὶ ἡ παραμονὴ τῶν Θεοφανείων δὲν προσφέρει σχεδὸν καμιὰν ἐντύπωση μιᾶς κορυφαίας ἀναμονῆς, ἐπειδὴ εἶναι μέσα στὸν κύκλο τοῦ Δωδεκαημέρου ἢ στερνῆ γιορτῆ, ἀντίθετα οἱ παραμονές τῶν Χριστουγέννων καὶ τοῦ Πάσχα μεταβάλλουν τὸ ἐσωτερικὸ κι ἐξωτερικὸ σκηρικὸ τῶν πιστῶν ἢ καὶ ὄλων τῶν ἑορταζόντων. Γιατὶ κομίζουν τὸ θάμβος τῆς προεόρτιας ἐλπίδας καὶ ἀγαλλίασης, τὸ ὁποῖο μετακενώνεται στοὺς φιλόθεους καὶ φιλέορτους μὲ τρόπο εἰρηνικὸ καὶ κόσμιο, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ φύτευμα τῆς ἀγωνίας. Μιᾶς ἀγωνίας δηλαδή πού τὴν ἐκφράζει ὁ πόθος τῆς ἔλευσης τοῦ ἱεροῦ γεγονότος.

Ὡστόσο, αὐτὸ πού θέλω νὰ τονίσω καὶ νὰ ὑπογραμμίσω μὲ βεβαιότητα εἶναι, πὼς ὑπάρχει μιὰ εἰδοποιὸς διαφορὰ μεταξὺ τῆς Παραμονῆς τοῦ Πάσχα, τοῦ Μ. Σαββάτου δηλ. καὶ τῆς Παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων. Μιὰ διαφορὰ, ἡ ὁποία ὅμως δὲν ἀποτελεῖ φραγμὸ, ὥστε ν' ἀξιολογηθοῦν ἀνταγωνιστικὰ καὶ μὲ ἀνθρώπινα μέτρα οἱ δύο γιορτές. Γιατὶ καὶ οἱ δύο εἶναι κορυφαῖες, μόνον πού στὴ μία, στὰ Χριστούγεννα δηλ., ὁ καθένας μας ἐπιζητεῖ τὴν παιδικὴ τὴν ἀθώτητα, γιὰ νὰ λησμονήσει τοὺς ἄσπλαχνους πανδοχεῖς καὶ Ἡρώδες, ὥστε νὰ ξαποστάσει ἀπὸ τίς μύριες σκέψεις καὶ μαχαιριές, καὶ ἀντικρύσει τὸν βίον του μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι μπορεῖ νὰ ξεφύγει ἀπὸ

τὸ χαλασμένο τὸ σπῆτι τῆς καθημερινότητος πού κατοικεῖ, καὶ νὰ μετακομίσει στὸ χῶρον τῆς πνευματικῆς του οἰκογένειας, τῆς Ἐκκλησίας.

Ὅσον ἀφορᾶ δὲ τὴν Παραμονὴ τοῦ Πάσχα, τὸ μήνυμα πού λαμβάνει ὁ πιστὸς εἶναι ἡ νομοτελειακὴ ἀπάντηση, τὴν ὁποία τοῦ χαρίζει ὁ Ἄναστάς Κύριος ἀπέναντι στὴν ἀγωνία καὶ τὸ μεράκι πού τὸν ροκανίζει μὲ τὸ κορυφαῖο ἐρώτημα «*Μετὰ τὸ θάνατο, τί κάνουμε λοιπόν;*»

Ὅσοι ἔχουμε τὴν ὑπομονὴ νὰ γιορτάσουμε τὸ Πάσχα, ὄχι μὲ μιὰ λαμπάδα μόνον στὸ προαύλιο ἀνάμεσα σὲ κροτίδες, κωδωνοκρουσίες καὶ κουρασμένα πρόσωπα πού βιάζονται νὰ τελειώσει ἡ τελετὴ καὶ νὰ φύγουν, ἀσφαλῶς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ βροῦμε ἀπάντηση στὸ ἐρώτημά μας. Γιατὶ χρειάζεται, ἀπαιτεῖται καὶ ἐνδεχομένως ἐπιβάλλεται μιὰ ὁδοιπορία πνευματικὴ καὶ ἀσκητικὴ, καθ' ὅλη τὴ Μεγάλῃ Ἑβδομάδα –γιὰ νὰ μὴν πῶ ὅλη τὴ Μεγάλῃ Σαρακοστή– κατὰ τὴν ὁποία μέσα ἀπὸ πλοῦτο ἐμπειρῶν, νοσημάτων καὶ θέσεων, πού δαιψιλῶς προσφέρονται στίς καθημερινές ἰ. Ἀκολουθίες, νὰ βιωθεῖ ἡ πραγματικότητα τοῦ Πάθους καὶ τῆς Ἀναστάσεως. Μόνον πού τὸ βίωμα τοῦτο προϋποθέτει καὶ κάποια παραίτηση ἀπὸ τὰ αὐτονόητα καὶ τὴν πεζὴν καθημερινότητα, γιατί δὲν εἶναι διόλου εὐκολοχωρὶς τὴν πρέπουσα παιδεία νὰ σιμώσεις καὶ νὰ καταλάβεις τὸ τί σημαίνει Ἄνασταση.

Αὐτὸ τὸ μεγάλο καὶ σημαντικὸ γεγονὸς τῆς παραμονῆς, τῆς προσμονῆς δηλαδή, εἶναι πού γεμίζει τὴν ψυχὴ κατάνυξη καὶ ἀναζήτηση τοῦ Νυμφίου, πού ἔρχεται, γιατί εἶναι σίγουρο πὼς ἔρχεται. Ἄρκει ἐμεῖς ἄγρυπνοι «*καὶ νῆφοντες ἐν πανσὶ*» (Β' Τιμ. 4,5) νὰ τὸν ἀναμένουμε μὲ τὸν δέοντα τρόπο καὶ σεβασμὸ, ἀλλὰ καὶ τὴν καλωσύνη, ἡ ὁποία μεταποιεῖ τὴν ἔναγχο βιοτὴ μας σὲ θεαματικὴ εὐλογία.

Τὸ κήρυγμα

Τοῦ Ἀριστομένουσ Κ. Ματσάγγα

Τὸ κήρυγμα, ὡς ἐσωτερικὴ διδαχὴ τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὰ μέλη τῆς, εἶναι ἀναπόσπαστο στοιχεῖο τῆς Ἐκκλησιαστικῆς

ζωῆς καὶ ιδιαίτερα τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Αὐτὸ τὸ διακόνημα ἦταν κατ' ἐξοχὴν ἔργο τῶν Ἀποστόλων, γιατί αὐτοὶ ἦσαν οἱ αὐτήκοοι μάρτυρες τοῦ λόγου τοῦ Κυρίου. Στὴ συνέχεια ἔγινε ἔργο τῶν διαδόχων τῶν Ἀποστόλων ἀλλὰ καὶ ὀρισμένων χαρισματῶν Διδασκάλων, οἱ ὅποιοι εἶχαν ὡς μέλημά τους «*να καταρτίζουσι καὶ να οἰκοδομοῦσι τοὺς πιστοὺς, ὥστε να οἰκοδομεῖται τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ*», πού εἶναι ἡ Ἐκκλησία (Ἐφ. 4,11-12). Στους αἰῶνες πού ἀκολούθησαν, καὶ κάτω ἀπὸ τὴν πίεση τῶν αἰρέσεων, ἡ διδασκαλία γίνεται ὄλο καὶ περισσότερο ἔργο τοῦ Ἐπισκόπου (ὁ ὅποιος καλεῖται να «*ὀρθοτομεῖ τὸν λόγον τῆς ἀληθείας*»), ἀλλὰ καὶ τῶν Πρεσβυτέρων, ὅπως καὶ λαϊκῶν θεολόγων, ὑπὸ τὴν εὐλογία τοῦ Ἐπισκόπου.

Ὅμως σὲ κάθε ἐποχῇ, καὶ πολὺ περισσότερο στὴ δική μας, τίθεται τὸ ἐρώτημα πότε τὸ κήρυγμα λειτουργεῖ κατὰ τρόπο αὐθεντικό, ὡς γνήσιο διακόνημα τοῦ λόγου, καὶ πότε ὡς κάτι διαφορετικό ἀπ' αὐτὸ πού εἶναι. Μὲ βάση τὰ κριτήρια τῆς Ἐκκλησίας, ἓνα μὴ γνήσιο καὶ λαθεμένο κήρυγμα:

α) Εἶναι κάτι τὸ τυπικό καὶ ἀνούσιο, πού γίνεται ἀπὸ τὸν Κήρυκα τοῦ Λόγου (κληρικό ἢ λαϊκό), συχνὰ χωρὶς προετοιμασία καὶ μὲ προχειρότητα.

β) Εἶναι τὸ κήρυγμα πού καταφεύγει σὲ μελοδραματισμοὺς ἢ ρητορικά σχήματα ἢ σὲ μιὰ ἀκατάσχετη φλυαρία.

γ) Πού ἐξαντλεῖται πολλὲς φορές σὲ μιὰ

ἀπέραντη ἠθικολογία ἢ «κοινωνιολογία» ἢ ἀνθρώπινη σοφία, σὲ ἀντίθεση μὲ τὸν Παῦλο ὁ ὅποιος ἔλεγε: «*μιλάω ὄχι μὲ λόγια πού διδάσκει ἢ ἀνθρώπινη σοφία (οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις...)*» ἀλλὰ μὲ λόγια πού διδάσκει τὸ ἴδιο τὸ Πνεῦμα...» (Α' Κορ. 2,13)

δ) Εἶναι συχνὰ κήρυγμα κατεδαφιστικό («τίποτα δὲν στέκεται ὄρθιο σήμερα...») ἢ ἐπιθετικό (κατὰ πάντων, ἀλλὰ μόνο κατὰ τῶν «ἄλλων»...) καὶ μερικὲς φορές «πολιτικό», μὲ ἀποτέλεσμα να διχάζεται τὸ ἐκκλησιασμα.

ε) Ἐνα κήρυγμα πού πολλὲς φορές ἀγνοεῖ τὸ κεντρικό μήνυμα τοῦ Εὐαγγελικοῦ ἢ Ἀποστολικοῦ κειμένου καὶ ὀλισθαίνει (μὲ ἀφορμὴ κάποια λέξη) σὲ θέματα ἄσχετα μὲ τὴν ζωὴ καὶ τὴν ἀλήθεια τῆς Ἐκκλησίας.

Ὅλα αὐτὰ τὰ στοιχεῖα δείχνουν ὅτι ὑπάρχει σήμερα κρίση τοῦ κηρυγματικοῦ λόγου. Μιὰ κρίση ἢ ὅποια ἔχει τὴν αἰτία τῆς στῆν ἔλλειψη παιδείας σχετικὰ μὲ τὸ κήρυγμα, στῆν ἔλλειψη θεολογίας καὶ ἐκκλησιολογίας, καὶ φυσικά σὲ ψυχολογικά καὶ ὑπαρξιακά ἀδιέξοδα τοῦ κήρυκα. Γι' αὐτὸ καὶ ἓνα τέτοιο κήρυγμα εἴτε περνάει «πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια τῶν ἀνθρώπων», εἴτε δημιουργεῖ ἀγανάκτηση στὸ ἀκροατήριο. Εἶναι, λοιπόν, ἀνάγκη ἢ Ἐκκλησία ν' ἀνακαλύψει καὶ πάλι τί ἀκριβῶς εἶναι τὸ κήρυγμα καὶ πῶς πρέπει να λειτουργεῖ. Ἐνα τέτοιο γνήσιο καὶ ἀληθινὸ κήρυγμα:

α) Συνδέεται (πρέπει να συνδέεται), κατὰ τρόπο λειτουργικό, μὲ τὴν Ἀγ. Γραφή καὶ εἰδικότερα μὲ τὴν Εὐαγγελικὴ περικοπὴ πού διαβάζεται κατὰ τὴν θεία Λειτουργία. Ἐνας τέτοιος σύνδεσμος μὲ τὸ εὐαγγελικό ἀνάγνωσμα δὲν σημαίνει ἀπομόνωση κάποιου θέματος «ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιο», ἀλλὰ κήρυγμα τοῦ ἴδιου τοῦ Εὐαγγέ-

λίον – αὐτοῦ τοῦ χαρμόσυνου μηνύματος γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ κόσμου.

β) Ἀποτελεῖ ἔκφραση τῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας. Ποῦ σημαίνει ὅτι μέσα ἀπὸ τὸ κήρυγμα ὁ Κήρυκας δὲν ἐκφράζει τὴ δική του σοφία, ἀλλ' αὐτὸ ποῦ ὁ Χριστὸς παρέδωσε, τὸ Ἅγιο Πνεῦμα «ἐξήγησε» καὶ ἐξηγεῖ, καὶ ἡ Ἐκκλησία βιώνει ὡς ἐμπειρία ἀλήθειας καὶ ζωῆς. Ἀπ' αὐτὴ τὴν ἄποψη, ὅπως ὁ ἀγιογράφος σέβεται τοὺς κανόνες

ρύξει τὴν ἀλήθεια γιὰ τὸ Χριστὸ καὶ τὴ Βασιλεία Του, χωρὶς τὴ δωρεὰ τοῦ Ἁγ. Πνεύματος ποῦ ἔχει δοθεῖ στὴν Ἐκκλησία.

δ) Ἐπειδὴ ἡ Ἐκκλησία («ὁ ὅλος Χριστός», κατὰ τὴ δυναμικὴ φράση τοῦ ἁγ. Αὐγουστίνου) φανερώνεται σὲ κάθε Εὐχαριστιακὴ Σύναξη, τὸ κήρυγμα ἀποτελεῖ μαρτυρία «τῶν τελουμένων ἐν τῇ Εὐχαριστία». Γιατὶ ὅπως διακήρυξε εὐστοχα ὁ ἁγ. Εἰρηναῖος, ἐπίσκοπος Λουγδούνου, ἀντιμε-

τῆς ἀγιογραφίας, τὸ ἴδιο καὶ ὁ Κήρυκας σέβεται τὸ κείμενο καὶ τὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας.

γ) Λειτουργεῖ ὡς ἔκφραση τῶν χαρισμάτων τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πρὸς τὴν Ἐκκλησία. Ἐπομένως, ἐκεῖνο ποῦ ἔχει σημασία δὲν εἶναι τόσο τὰ «χαρίσματα» ποῦ ὁ Ἱεροκήρυκας διαθέτει (ρητορικὸ λόγο, σοφία κ.λπ.) ὅσο ἂν τὸ κήρυγμα εἶναι «βαφτισμένο» στὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο τῆς Ἐκκλησίας. Γιατὶ κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ ὁμολογεῖ τὸν Ἰησοῦ ὡς Κύριο, παρὰ μέσα ἀπὸ τὴ χαρισματικὴ παρουσία τοῦ Ἁγ. Πνεύματος στὴν Ἐκκλησία. Πολὺ περισσότερο, κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ κη-

τωπίζοντας τοὺς Γνωστικούς τῆς ἐποχῆς του, ὑπάρχει μιὰ βαθύτατη σχέση κηρύγματος καὶ Εὐχαριστίας: «*Ἡμῶν δὲ σύμφωνος ἢ γνώμη (ἢ πίστη) τῇ Εὐχαριστία καὶ ἡ Εὐχαριστία βεβαιοῖ τὴν γνώμην*» («Ἐλεγχος...» Δ', 18,5).

ε) Εἶναι τὸ κήρυγμα ποῦ ἐρμηνεύει (μὲ τὴ Χάρη τοῦ Πνεύματος καὶ μέσα ἀπὸ τὸ γεγονός τῆς Ἐκκλησίας), ὅσα ὁ Χριστὸς παρέδωσε κι ὁ Παράκλητος ἐξήγησε στὴν Ἐκκλησία, μὲ στόχο τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως καὶ τὴ συμμετοχὴ στὴ ζωὴ τοῦ Θεοῦ, ὅπως αὐτὴ βιώνεται στὴν Ἐκκλησία.

Ἡ σφραγίδα τῆς μεγάλης ἀποφάσεως

(Ἀναφορά στὴν Ἔλωση)

Τοῦ Μανώλη Μελινοῦ

Ὁ Λεωνίδας, λίγο πρὶν τὴν μάχη τῶν Θερμοπυλῶν: «Μολὼν λαβέ»!

Οἱ Ἀθηναῖοι Γέροντες πρὸ τῆς ναυμαχίας τῆς Σαλαμίνας: «Ἔστ' ἂν ὁ ἥλιος τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἴει, μὴποτε ὁμολογήσει ἡμᾶς Ἑέρξην»!

Ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος, ἀπαντώντας στὴν προτροπὴ τοῦ Πορθητοῦ «παραδῶστε μου τὴν Πόλη κι ἐλεύθεροι μὲ τὰ καλὰ σας φύγετε καὶ πηγαίνετε ὅπου σᾶς ἀρέσει»: «Κοινῇ γνώμῃ πάντες αὐτοπροαιρέτως ἀποθανοῦμεν καὶ οὐ φεισόμεθα τῆς ζωῆς ἡμῶν»!

Ὁ λαὸς τῆς Πόλεως: «Ἀποθάνωμεν ὑπὲρ τῆς Χριστοῦ πίστεως καὶ τῆς πατρίδος ἡμῶν»! Τὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας, ἀνάλογο τὸ φρόνημα, ἐκπεφρασμένο δυναμικὰ-δυναμιστικὰ: «Ἐλευθερία ἢ θάνατος»! «Γιὰ τοῦ Χριστοῦ τὴν πίστη τὴν ἀγία καὶ τῆς πατρίδος τὴν ἐλευθερία»!

Τὸ διάστημα τοῦ μεσοπολέμου –τότε πού οἱ Ἴταλοὶ κατεῖχαν τὰ Δωδεκάνησα κι εἶχαν ἀπαγορεύσει νὰ διδάσκεται ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα– ἓνας λεβέντης Νισύριος κληρικὸς συγκέντρωνε τὰ παιδιὰ στὸν ναὸ καὶ δίδασκε!... Ὅταν ὁ λοχαγὸς-διοικητὴς τοῦ νησιοῦ τὸν ἀπέειλε μετὰ φυλάκιση, πεπαρησιασμένως ἐκεῖνος τοῦ ἀπάντησε: «Βλέπεις, λοχαγέ, τὸν ἥλιον αὐτὸν καὶ αὐτὴν τὴν θάλασσαν; Ἐ, ὅσον αὐτὸς ὁ ἥλιος θὰ λούξει τὴν θάλασσαν αὐτὴν, ἐμεῖς ἑλληνικὰ θὰ μιλάμε!» Ἀλήθεια, ποῦ γνώριζε ὁ ἀπλὸς ἱερεὺς τί ἀντίστοιχο εἶχαν πεῖ οἱ Ἀθηναῖοι Γέροντες πρὸ εἰκοσιπέντε περίπου αἰῶνων;

Ὁ Κωστῆς Παλαμᾶς, στὴν συνέχεια, ἐκφράζοντας τὸ καθολικὸν «Ὅχι» σύσσωμου τοῦ λαοῦ, προτρέπεται: «Τοῦτο τὸν λόγο θὰ σᾶς πῶ: Δὲν ἔχω ἄλλον κανένα: Μεθύστε μετὰ τὸ ἀθάνατο κρασί τοῦ εἰκοσιένα»!

Ὅλες αὐτὲς οἱ ὁμόκεντρες ἐκφράσεις ἀπετέλεσαν καὶ ἀποτελοῦν τὴν σφραγίδα τῆς μεγάλης ἀποφάσεως τῆς πυρακτωμένης καρδιάς. Αὐτὸ εἶναι τὸ μυστικὸ τοῦ Ὁρθόδοξου, τὸ ἰσχυρὸ μυστικὸ. Τὸ μυστικὸ τῆς ἀντοχῆς του, τῆς ἀκαταλύτου δυνάμεως, τῆς ζωῆς του τὸ μυστικὸ. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος του. Τὸ νόημα καὶ τὸ μήνυμα τοῦ 1453 –ὅπως καὶ ὅλα τ' ἀνάλογα– εἶναι εὐγλωττο καὶ ξεχωριστὰ ἰσχυρὰ: Ὅσοι πεθαίνουν γιὰ τὸν Χριστὸ καὶ τὴν Πατρίδα, δὲν πεθαίνουν. Δὲν ἀναφερόμεθα μόνο στοὺς ἀθανάτους τῆς ἱστορίας. Ὅχι! Εἶναι κι ἐκεῖνοι πού ἐδῶ στὴν γῆ μετὰ τὴν ζωντανὴ παρουσία τους δείχνουν σταθερὰ τὸν δρόμο στοὺς λαούς, καθορίζοντας τὸ ρεῦμα τῆς ἱστορίας...

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Του Κωνσταντίνου Χολέβα

Τὰ 5 χρόνια του Ἀρχιεπισκόπου

Στις 28 Ἀπριλίου ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος συμπλήρωσε πέντε χρόνια ἀπὸ τὴν ἐκλογή του στὸν Ἀρχιεπισκοπικὸ θρόνο καὶ στὶς 8 Μαΐου συμπλήρωσε πέντε χρόνια ἀπὸ τὴν ἐνθρόνισή του. Μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ τὸν συγχαίρουμε καὶ τοῦ εὐχόμεθα ὑγεία, μακροήμερευση καὶ παρὰ Θεοῦ εὐόδωση τῶν προσπαθειῶν του ἐπ' ἀγαθῷ Ἐκκλησίας καὶ Γένους. Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ ἀπάντησή του πού ἔδωσε ὁ Μακαριώτατος, ὅταν ρωτήθηκε ἀπὸ δημοσιογράφους ἡμερησίων ἐφημερίδων «ποιοῦ θεωρεῖ τὸ σημαντικότερο ἔργο του κατὰ τὴν πενταετία αὐτή». Ἀπάντησε ὅτι ἰδιαίτερη ἱκανοποίηση αἰσθάνεται γιὰ τὴν ὑλοποίηση τῆς καταβολῆς τοῦ χρηματικοῦ ἐπιδόματος ὑπὲρ τοῦ τρίτου παιδιοῦ στὶς Χριστιανικὲς οἰκογένειες τῆς Θράκης. Τὸ ἐπίδομα αὐτὸ ἐχορηγήθη τὴν πρώτη χρονιὰ σὲ 120 οἰκογένειες καὶ σήμερα οἱ οἰκογένειες αὐτὲς ἔχουν φθάσει τὶς 800! Ἐπίσης, σὲ ἄλλο σημεῖο τῶν συνεντεύξεων πού παρεχώρησε γιὰ τὴν συμπλήρωση τῆς πενταετίας ὁ Μακαριώτατος ὑπεγράμμισε: «Θὰ εἶναι μοιραῖο γιὰ ὅποιον ἐπιχειρήσει νὰ βάλει 3.000.000 καὶ πλέον Ἕλληνες στὸ περιθώριο» καὶ ἐξήγησε ὅτι ἡ Ἐκκλησία δὲν διαπραγματεύεται τὶς ἀρχικὲς θέσεις γιὰ τὴν προαιρετικὴ ἀναγραφή τοῦ θρησκευματοῦ στὶς ταυτότητες. Κατακλείδα ὄλων τῶν σχετικῶν συνεντεύξεων τοῦ Μακαριωτάτου ἦταν ἡ διαπίστωση ὅτι: «Ἀγωνιζόμαστε γιὰ τὴν Γλῶσσα, τὴν Παράδοσή μας, τὴν Κληρονομιά μας καὶ θέλουμε ἡ ἐνωμένη Εὐρώπη πάντοτε νὰ σέβεται τὴν ἰδιοπροσωπία τοῦ κάθε λαοῦ πού τὴν ἀποτελεῖ, τὰ βιώματά του, τὸν πολιτισμὸ του».

Ὁ Ἅγιος Γεώργιος καὶ ἡ Λαίλαπα τοῦ Ἀθεϊσμοῦ

Ἡ γειτονική μας Βουλγαρία, ὅπως καὶ ἄλλες χῶρες τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης, βρέθηκε κατὰ τὴν περίοδο 1945-1990 μέσα στὴν λαίλαπα τοῦ κρατικοῦ ἀθεϊσμοῦ. Κατὰ τὴν περίοδο ἐκείνη ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς χώρας μόνις καὶ μετὰ βίας διατηροῦσε ἀνοικτοὺς μερικὸς Ναοὺς στὶς μεγάλες πόλεις. Παρὰ τὴν προπαγάνδα, τὶς διώξεις καὶ τὴν καταπίεση, ἡ Πίστη διετηρήθη ζωντανὴ στὴν ψυχὴ τοῦ λαοῦ. Καὶ ἔτσι σήμερα διαβάζουμε τὴν ἀκόλουθη ἐντυπωσιακὴ εἶδηση: «Ὁ Πατριάρχης Βουλγαρίας Μάξιμος τίμησε μὲ τὴν παρουσία του τὶς ἔνοπλες δυνάμεις τῆς Βουλγαρίας. Ἡ ἡμέρα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου εἶναι σταθερὴ γιορτὴ στὴν Βουλγαρία καὶ ἐορτάζεται στὶς 6 Μαΐου, σύμφωνα μὲ τὸ Ἰουλιανὸ (παλαιὸ) ἡμερολόγιο. Τὸ 1993 ὀρίστηκε νὰ ἐορτάζεται “ἡ Ἥμέρα τοῦ Στρατοῦ”, ὕστερα ἀπὸ ἀπόφαση τοῦ βουλγαρικοῦ κοινοβουλίου καὶ ἔκτοτε διοργανώνονται ἐντυπωσιακὲς στρατιωτικὲς παρελάσεις, οἱ ὁποῖες πραγματοποιοῦνται τόσο στὴν πρωτεύουσα ὅσο καὶ στὶς ἄλλες πόλεις τῆς Βουλγαρίας». Πῶς ἀλλάζουν οἱ καιροί! Καὶ πόσο ἐνδιαφέροντα διδάγματα μποροῦν νὰ πάρουν οἱ ἐλάχιστοι «διαφωτιστές» στὴν χώρα μας, οἱ ὁποῖοι θέλουν νὰ θέσουν στὴν Ἐκκλησία στὸ περιθώριο τῆς κοινωνίας μας...

Εὐρώπη σημαίνει διάλογος

Ὑπὲρ τοῦ διαλόγου τῶν Ἑλλήνων Ὁρθοδόξων μὲ ὄλους στὴν Ἐνωμένη Εὐρώπη καὶ ἐναντίον ἐκείνων οἱ ὁποῖοι θέλουν τὴν αὐτοαπομόνωσή τους ἐτάχθη χθὲς ὁ Ἀρχιεπίσκοπος κ. Χριστόδουλος κατὰ τὸ κλείσιμο τοῦ πανευρωπαϊκοῦ συνεδρίου πού ὀργάνωσε ἡ Ἐκκλησία τῆς

Ἑλλάδος με θέμα «Ἀρχές καὶ ἀξίες γιὰ τὴν οἰκοδόμηση τῆς Εὐρώπης» (4-6 Μαΐου).

Ὅπως χαρακτηριστικὰ σημείωσε, «δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μένουμε στὸ ἴδιο σπίτι μὲ κάποιους συνανθρώπους μας πού δὲν ἔχουν τὸ ἴδιο πιστεῦω μὲ ἐμᾶς καὶ νὰ μὴν τοὺς λέμε καλημέρα. Καὶ ἓνα σπίτι εἶναι πλέον ἢ Ἐνωμένη Εὐρώπη». Καὶ συνέχισε: «Χωρὶς στὸ παράπαν νὰ ἀρνηθοῦμε τὴν παράδοσή μας, χωρὶς νὰ ἀρνηθοῦμε τὴν πίστη μας, χωρὶς νὰ διαπραγματευθοῦμε τίποτε, ὀφείλουμε νὰ διαλεγόμαστε μὲ τοὺς ἄλλους συνανθρώπους μας καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ πνεῦμα τῆς Ἐκκλησίας. Κάποιοι διαφωνοῦν, κανεὶς δὲν τοὺς ἀπαγορεύει νὰ ἔχουν τὴν ἄποψή τους, ἀλλὰ δὲν μποροῦν νὰ ἀπαιτοῦν νὰ ἐπιβάλουν τὴν ἄποψή τους στοὺς Ἱεράρχες τῆς Ἐκκλησίας.

Διότι ἀνώτατη ἀρχὴ πού διευθύνει τὴν Ἐκκλησία εἶναι ἡ Ἱερὰ Σύνοδος καὶ δὲν δεχόμαστε, ὅπως εἶπε καὶ ὁ Μακαριότατος Ἀλβανίας, λαϊκὰ δικαστήρια πού διασύρουν τοὺς ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας ἐν ὀνόματι τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Παράδοσής της. Γιατὶ ὅσο Ὁρθόδοξοι εἶναι αὐτοὶ ἄλλο τόσο τουλάχιστον εἴμαστε κι ἐμεῖς».

Μαθητικὸς Διαγωνισμὸς γιὰ τὸν Ἅγιο Κοσμᾶ

Ἡ Ἱερὰ Μονὴ Κουτλουμουσίου τοῦ Ἁγίου Ὁρους μὲ ἐπιστολὴ τοῦ Καθηγουμένου τῆς Πανοσιολογιώτατου Ἀρχιμ. Χριστοδούλου ἐξαγγέλλει πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ τῆς γῆς Ὁρθόδοξους μαθητὲς παγκόσμιον διαγωνισμὸ πεζογραφήματος, ποιήσεως, θεατρικοῦ ἔργου, μουσικῆς συνθέσεως, ζωγραφικῆς, ἀγιογραφίας καὶ ταινίας μικροῦ μήκους μὲ θέμα τὸ πρόσωπο καὶ τὴν ζωὴ τοῦ Ἱερομάρτυρος, ἱσαποστόλου καὶ φωτιστῆ τοῦ Γένους ΚΟΣΜΑ ΤΟΥ ΑἴΓΩΛΟΥ. Στὸν διαγωνισμὸ μποροῦν νὰ συμμετάσχουν οἱ μαθητὲς εἴτε μέσῳ τοῦ Σχολείου τους εἴτε μέσῳ Συλλόγων καὶ Ἐνοριῶν. Ἡ γλῶσσα τοῦ διαγωνισμοῦ εἶναι ἡ Ἑλληνικὴ καὶ ἡ Ἀγγλική, ὥστε νὰ μποροῦν νὰ συμμετάσχουν καὶ Ἀπόδημοι Ἕλληνες. Ἡ προθε-

σμία δηλώσεως συμμετοχῆς λήγει στίς 30 Σεπτεμβρίου 2003 καὶ ἡ προθεσμία ὑποβολῆς τοῦ ὕλικου λήγει στίς 30 Νοεμβρίου 2003. Ἡ ἐκδήλωση τῆς ἀπονομῆς θὰ γίνεῖ μὲ μεγάλη λαμπρότητα στὴν Θεσσαλονικὴ καὶ θὰ περιλαμβάνει παρουσίαση τῶν ἔργων καὶ εἰσηγήσεις μαθητῶν γιὰ τὸν Πατρο-Κοσμᾶ. Ἡ δήλωση συμμετοχῆς πρέπει νὰ σταλεῖ στὸ ΦΑΞ: 23770-23731, ἐνῶ πληροφορίες παρέχονται στὸ τηλ. 210-8211277. Πιστεύουμε ὅτι πρόκειται γιὰ μίαν πολὺ ἀξιόλογη πρωτοβουλία, ἡ ὁποία στηρίζεται καὶ ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας. Πρέπει μὲ κάθε τρόπο νὰ ἐνθαρρύνουμε τὰ παιδιὰ πού ἔρχονται στίς Ἐνορίες καὶ στὰ Κατηχητικὰ νὰ συμμετάσχουν στὸν διαγωνισμὸ καὶ νὰ προσεγγίσουν τὴν σεπτὴ μορφή τοῦ Ἁγίου. Ἄς μὴν λησμονοῦμε ὅτι χάρις στὸν Ἅγιο Κοσμᾶ μεγάλα τμήματα τοῦ ὑποδούλου τότε Ἑλληνισμοῦ ἀπέφυγαν τὸν ἐξισλαμισμὸ καὶ διετήρησαν τὴν Ὁρθόδοξη Πίστη καὶ τὴν ἑλληνικὴ ἐθνικὴ συνείδηση.

Δελτίο Τύπου

Ὁ Ἱερὸς Σύνδεσμος Κληρικῶν Ἑλλάδος (ΙΣΚΕ) ἀνακοινῶναι στὰ μέλη του ὅτι στίς 14.5.2003 ὁ Πρόεδρος τοῦ ΙΣΚΕ Πρωτ. Βασίλειος Βουϊδάσκης συνόδευε τοὺς Σεβασμιωτάτους Συνοδικοὺς Ἀρχιερεῖς Ν. Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας κύριον Κωνσταντῖνον καὶ Νικαίας κύριον Ἀλέξιον στὸν Ὑφυπουργὸν Οἰκονομίας καὶ Οἰκονομικῶν κύριον Φλωρίδην Γεώργιον γιὰ τὴ χορήγηση τοῦ ἐπιδόματος εἰδικῆς παροχῆς (176 εὐρῶ) καὶ στοὺς ἐφημερίους.

Ἡ συνάντηση ἔγινε κατόπιν ἀποφάσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου μὲ πρόταση τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος κυρίου Χριστοδούλου.

Ἡ συζήτηση ἦταν ἐποικοδομητικὴ. Ὁ Ὑφυπουργὸς ὑπεσχέθη γιὰ τὴ χορήγηση τοῦ ἀνωτέρω ἐπιδόματος.

Ὁ τρόπος καὶ ὁ χρόνος χορηγήσεως θὰ ἀποφασισθεῖ μετὰ τὴν συνεννόηση μὲ τὸν Ὑπουργὸν Οἰκονομίας καὶ Οἰκονομικῶν κύριον Χριστοδουλάκημ Νικόλαον.

Ἀπάντηση στο Περιοδικό τῶν Ἰησουϊτῶν

τοῦ Ἀρχιμ. π. Ἐπιφανίου Οἰκονόμου

Πρὸς τὸν
π. Θεόδωρο Κοντίδη
Ἐκδότην - Διευθυντὴν τοῦ περιοδικοῦ
«Σύγχρονα Βήματα»,
Ἱερά Μονή Πατέρων Ἰησουϊτῶν,
Μιχ. Βόδα 28 10439 Ἀθήνας

Ἀθήνα 20/1/2003

Ἀγαπητέ π. Θεόδωρε,

Διαβάζοντας τὸ ἄρθρο σας στὸ τεῦχος 124 (Οκτώβριος - Δεκέμβριος 2002) τοῦ περιοδικοῦ «Σύγχρονα Βήματα», τοῦ ὁποῦ εἰσθε ἐκδότης καὶ διευθυντής, ἔμεινα βαθιὰ ἀπορημένος. Γιατί τόσο φόρτιση φέρνετε στὴν ψυχὴ σας κατὰ τῶν Ὁρθοδόξων Ἑλλήνων; Γιατί τόσο πικρία ξεχειλίζει ἀπὸ τὴν ψυχὴ σας γιὰ τὸ ὅτι οἱ Ἕλληνες Ὁρθόδοξοι εἶναι διαφορετικοὶ ἀπὸ σᾶς, ὅτι ἔχουν μία ξεχωριστὴ Παράδοση καὶ Κληρονομιά; Καὶ γιατί τόσο μένος κατὰ τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας; Μᾶς δώσατε τὴν ἐντύπωση πὼς ἂν ἐξουσιάζατε ἐσεῖς τὴν Ἑλλάδα θὰ ἀναβίωναν οἱ διωγμοὶ τῆς Ἱεράς Ἐξέτασης καὶ οἱ καταστροφές τοῦ 1204 στὴν Κωνσταντινούπολη... Σ' ἐμᾶς τοὺς Ὁρθόδοξους ἔχουνε ἐπουλωθεῖ οἱ πληγές πού προκλήθηκαν ἀπὸ τὴν ἐναντί μας συμπεριφορὰ τῶν Ἰησουϊτῶν καὶ γενικὰ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν ἐπὶ αἰῶνες. Ἐσεῖς, μὲ τὸν τρόπο σας, τί συμφέρον ἔχετε νὰ μᾶς τὶς θυμίζετε;

Πάτερ μου, εὐθέως σᾶς λέγω μὲ πόνου ψυχῆς ὅτι τὸ ἐμπαθέστατο κείμενό σας εἶναι γεμάτο ἀπὸ προφανεῖς ἀνακρίβειες, ἀπαράδεκτους χαρακτηρισμοὺς καὶ ιδεολογικὲς προκαταλήψεις.

Ἐρχομαι κατ' ἀρχὴν στὶς ἀνακρίβειες. Πρῶτον σέ κανένα Δήμαρχο ἢ Νομάρχη ὁ Μακαριώτατος δὲν ἔδωσε τὸ χρῖσμα. Καὶ γιατί σᾶς ἐνοχλεῖ ὅτι τὸν ἐπισκέφθηκαν ὄλοι οἱ ὑποψήφιοι Δήμαρχοι καὶ τοῦ ζήτησαν τὴν

εὐλογία; Αὐτὸ εἶναι «θεοκρατία» ἢ σεβασμὸς πρὸς τὴν Ἐκκλησία; Καὶ ποῦ τὸ κακὸ οἱ ἄνθρωποι σέ ὅποιαδήποτε ἐκδήλωση τῆς ζωῆς τους νὰ αἰσθάνονται αὐτοβούλως τὴν ἀνάγκη ἐλεύθερα καὶ ἀβίαστα νὰ προσέρχονται στὴν Ἐκκλησία; Γιὰ σᾶς ἡ ἐλευθερία δὲν εἶναι ἐν Χριστῷ; Εἶναι ἐν Μάρξ, ἐν Ροβεσπιέρω, ἐν Στάλιν ἢ ἐν Ἀτατούρκ;

Ἀνακρίβεια *δύτηρη*. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος οὐδέποτε ζήτησε νὰ συνανηθεῖ μὲ τοὺς ὑποψήφιους Νομάρχες. Ὅσοι τὸν συνάντησαν, οἱ ἴδιοι τὸ ζήτησαν καὶ δὲν μποροῦσε νὰ τὸ ἀρνηθεῖ. Ποῦ λοιπὸν ἡ «πολιτικὴ παρέμβαση»;

Ἀνακρίβεια *τρίτηρη*. Οὐδέποτε ὑπῆρξε ὅποιαδήποτε ὑποστήριξη τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου πρὸς τὸν κ. Καρατζαφέρη, ὅπως καὶ πρὸς ὅποιοδήποτε ἄλλον πολιτικὸ σχηματισμό. Ὁ κ. Καρατζαφέρης θέλησε νὰ τὸν ἐπισκεφθεῖ καὶ ὁ Μακαριώτατος δὲν ἀρνήθηκε τὴν ἐπίσκεψη, ὅπως καὶ σέ κανένα ἄλλον συνάνθρωπό μας. Οὔτε ὁ Προκαθημένος τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας ἔχει εὐθύνη δι' ὅ,τι ὁ καθένας λέγει ἢ πράττει.

Ἀνακρίβεια *τέταρτη*. Ὁ κ. Τζαννετάκος θὰ ἤθελε νὰ συνανηθεῖ τὸν Μακαριώτατο, ὅμως μετὰ τὸ θόρυβο πὸν προκλήθηκε ὀρθῶς δὲν ἐπέμεινε.

Ἀνακρίβεια *πέμπτη*. Οὐδέποτε ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος «σέ συνέργεια μὲ ἄλλους Ὁρθόδοξους Ἱεράρχες ἔκαναν ὅ,τι μποροῦσαν γιὰ νὰ σταματήσουν τὸν θεολογικὸ διάλογο μεταξὺ Καθολικῶν καὶ Ὁρθοδόξων». Ἐντυπωσιάζει τὸ γεγονὸς πὼς ἐσεῖς ὁ εὐρυμαθὴς καὶ παρακολουθῶν τὰ γεγονότα δὲν γνωρίζετε πὼς καὶ γιατί διεκόπη ὁ διάλογος.

Ἀνακρίβεια *ἕκτη*. Οὐδέποτε ἡ Ἐκκλησία θέλησε νὰ ἐπιβάλλει τὴ δύναμότητά καύσης τῶν νεκρῶν στὴν Ἑλλάδα. Ἐξήγησε ἀπλῶς γιατί εἶναι ὑπὲρ τῆς ταφῆς καὶ προσέθεσε ὅτι ὅταν ὁ Νόμος ψηφιστεῖ γιὰ τοὺς ἐτε-

ροδόξους ή άλλοθρήσκους εκείνη θά έκδώσει σχετική Έγκύκλιο πρὸς τὸ ποιμνιὸ της ἐξηγώντας τὴ θέση Της. Ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία ἐκδίδει συνεχῶς Ἐγκυκλίους ἀκόμη καὶ σὲ δευτερεύοντα κατὰ τὴν ἀποψὴ μας ζητήματα. Ποῦ βρίσκετε τὸ λάθος νὰ τοποθετηθοῦμε ὡς Ἐκκλησία σὲ αὐτὸ πὸ εἶναι θέμα σεβασμοῦ τοῦ «*Ναοῦ τῆς Ψυχῆς μας*»;

Ἔρχομαι, πάτερ μου, στὶς ἰδεολογικὲς προκαταλήψεις σας. Νὰ πῶ πρῶτα ὅτι γιὰ σᾶς ὁ Ἐπίσκοπος τῆς Ρώμης εἶναι «*Ὁ Ἅγιος Πατὴρ*», ἀλλὰ ὁ Ἐπίσκοπος τῶν Ἀθηνῶν εἶναι ἀπλὰ ὁ «*Ἀρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος*». Λίγο περισσότερὴ ἐκκλησιολογικὴ ἀντίληψη ἢ ἀκόμη καὶ «*κοσμικὴ εὐγένεια*» δὲν θά ἐβλαπτε...

Κι ἔρχομαι στὴν *πρῶτη* προκατάληψη: Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος οὐδέποτε παρενέβη στὴν πολιτικὴ, οὔτε βεβαίως καθοδήγησε ποτὲ τὴν ψῆφο τῶν πολιτῶν. Καὶ στὴν Ἑλλάδα ἡ μὲν Ἐκκλησία δὲν θέλει τὴν ἀνάμιξη, οὔτε εἶναι στὴν Παράδοσή της καὶ ἐπίσης λόγῳ τῆς ἰδιοσυγκρασίας τῶν πολιτῶν δὲν μποροῦν νὰ ἀναπτυχθοῦν Κόμματα μὲ ἐκκλησιαστικὸ χρῖσμα. Κάθε τέτοια ἀπόπειρα ἀπέτυχε οἰκτρά. Ἀντίθετα, σὲ πολλὰ κράτη τῆς Εὐρώπης, ὅπου κυριαρχεῖ ὁ Καθολικισμὸς, μὲ πρῶτη τὴν Ἰταλία, ὑπάρχουν ἐπίσημα Χριστιανοδημοκρατικὰ Κόμματα, ἢ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία ἐπισήμως ἕως καὶ πρόσφατα ὑποδείκνυε ποῦ νὰ κατευθυνθοῦν οἱ ψῆφοι καὶ ὁ Πάπας, ὅπως καὶ Καρδινάλιοι καὶ Ἐπίσκοποι ἔχουν ἀποψὴ ἐπὶ πολλῶν πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν ζητημάτων. Ἡ ἐλεύθερη γνώμη τοῦ Μακαριωτάτου σᾶς ἐνόχλησε;

Ἰδεοληψία καὶ προκατάληψη *δεύτερη*. Πάτερ, θλίβομαι εἰλικρινὰ γιατί μέσα σας ἔχετε ἀποδεχθεῖ πὸς μόνο ἓνα κράτος ἄθεο εἶναι δημοκρατικὸ. Δὲν θέλω νὰ ἐρμηνεύσω τὴν ἀντίληψή σας. Ἴσως γιατί ἔχετε τὴν πικρὴ ἐμπειρία τοῦ «*Κράτους τοῦ Θεοῦ*», ἴσως γιατί ἔχετε ἀπορρίψει μέσα σας τὸ ἄχθος τοῦ Ἱεροεξεταστή. Ἀλλὰ ἄλλες εἶναι οἱ ἐμπειρίες οἱ δικές μας. Γιὰ μᾶς ἐλεύθερο εἶναι τὸ Κράτος κι ὅταν εἶναι Χριστιανικὸ, ἰδιαίτερα τότε. Γιὰ μᾶς δὲν μπορεῖ νὰ εἶσαι Χριστιανὸς καὶ

νὰ μὴν σέβεσαι τὸ διαφορετικὸ, νὰ μὴν ἀνέχεσαι τὸν ξένο, νὰ μὴν εἶσαι δίκαιος στὸν λιγότερο ἰσχυρὸ καὶ σ' αὐτὸν πὸ ἀνήκει σὲ ὀποιαδήποτε μειονότητα. Γιὰ μᾶς τὸ Κράτος πὸ δὲν ἔχει περιθωριοποιήσει ὅ,τιδήποτε Χριστιανικὸ ἀναπτύσσεται, προοδεύει, ἐξελίσσεται ἔχοντας ἀρχές καὶ τιμώντας τοὺς θεσμούς. Ἀλλὰ, γιὰ ρωτήσατε τοὺς ἀδελφούς σας Ἰησοῦίτες στὴ Γαλλία, στὴν πολιτισμένη καὶ ἀνεπτυγμένη Γαλλία, τὸ πρότυπο τοῦ κοσμικοῦ καὶ οὐδέτερου θρησκευτικὰ κράτους, τὸν ἰδεατὸ τύπο κράτους γιὰ τοὺς Ἕλληνες ἀθέους.

Ρωτήστε τους γιὰ τὸν ἀντικληρικαλισμὸ πὸ ἔχει ἐξελιχθεῖ σὲ ἀντιχριστιανισμό, ποῦ ὀδήγησε τὴν Γαλλικὴ κοινωνία. Καὶ πρόσφατα τὸ γαλλικὸ κράτος εὐρισκόμενο σὲ προφανὲς πνευματικὸ ἀδιέξοδο δὲν αἰσθάνθηκε τὴν ἀνάγκη νὰ εἰσαγάγει τὰ θρησκευτικὰ στὰ Σχολεῖα καὶ νὰ ζητήσει τὴ συνεργασία τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν σὲ ποικίλα ζητήματα; Ἄθεο κράτος ἦταν τὸ σταλινικὸ, τὸ χιτλερικὸ, σήμερα τὸ κινεζικὸ καὶ τὸ τουρκικὸ. Τὰ θεωρεῖτε καλύτερα ἀπὸ τὸ δῆθεν «*θεοκρατικὸ*» ἑλληνικὸ ἢ ἀγγλικὸ, ἢ σουηδικὸ; Κι ἀλήθεια, διερωτῶμαι, ἐσᾶς ὡς Χριστιανὸ κληρικὸ τί σᾶς ἐνοχλεῖ οἱ χριστιανικὲς ἀξίες νὰ κυριαρχοῦν στὴν κοινωνία;

Ἰδεοληψία *τρίτη*. Κάνετε λάθος πάτερ ὅταν θεωρεῖτε ὅτι θά ἔπρεπε νὰ προσχωρήσουμε χωρὶς διάλογο στὶς ἀπόψεις σας, ἢ ἐκ τῶν προτέρων νὰ εἴμαστε ἔτοιμοι γιὰ ὑποχωρήσεις κατὰ τὸν θεολογικὸ διάλογο γιὰ νὰ κερδίσουμε τὸ χειροκρότημά σας. Αὐτὸ δὲν ἔγινε τὸν 15ο αἰῶνα, ὅταν ἤμασταν ἐξαιρετικὰ ἀδύναμοι, θά γίνε σήμερα; Καὶ γιατί ἢ μετὰ σθένους καὶ ἐπιχειρημάτων ὑποστήριξη τῶν ἀπόψεών μας σημαίνει «*φοβία πρὸς τὸ ξένο*»;... Ἀντίθετα, θά ἔπρεπε νὰ μᾶς κατηγορήσετε γιὰ ὑπερβολικὸ ἀνοιγμα πρὸς τὸν συνάνθρωπο, γιὰ ἱεραποστολικὸ ζῆλο.

Ἰδεοληψία *τέταρτη*. Καὶ τί κακὸ βρίσκετε νὰ ὑπάρχει στὸ νὰ συνεργασθοῦμε ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ ἐπὶ θεμάτων πὸ συμφωνοῦμε καὶ ἔχουμε κοινὲς ἀξίες καὶ ἀρχές, γιὰ τὸ καλὸ τῆς Εὐρώπης; Σὲ θέματα Βιοηθικῆς, ἀντιμε-

τωπίσεως τῶν προσφύγων, συνεργασίας τῶν λαῶν, βοηθείας σέ δοκιμαζόμενους ἀδελφούς μας, διαφωνίας σέ θέματα πού εἰσάγουν περιθωριακές ομάδες, ὅπως οἱ ὁμοφυλόφιλοι καί οἱ αὐτοαποκαλούμενες φεμινίστριες, διατηρήσεως τοῦ χριστιανικοῦ χαρακτήρα τῆς Εὐρώπης, γιατί νά μὴν συνεργασθοῦμε;

Ἰδεοληψία πέμπτη. Θὰ ἔπρεπε νά γνωρίζετε ὅτι ὁ Ἑλληνισμός οὐδέποτε στήν ἱστορία του φοβήθηκε τήν ἐπαφή του μέ ἄλλους λαούς. Ἀντίθετα τήν ἐπιδιώκει. Ταυτόχρονα ὅμως γνωρίζει ὅτι γιά νά διατηρήσει τήν ἰδιοπροσωπία του πρέπει νά μείνει σταθερός στήν πνευματική καί πολιτισμική του κληρονομιά. Ἔτσι πορεύεται γιά 3000 χρόνια. Ἐσᾶς σᾶς ἐνοχλεῖ πού ἡ Ὁρθοδοξία ἀποτελεῖ γιά αἰῶνες καίριο στοιχεῖ τῆς ἰδιοπροσωπίας τῶν Ἑλλήνων. Πού μέ αὐτήν πορεύθηκε, αὐτή ἦταν τὸ στήριγμα καί ἡ παρηγοριά του κατά τοὺς αἰῶνες τῆς Φραγκοκρατίας καί τῆς Τουρκοκρατίας, μέ αὐτήν ἀπελευθερώθηκε, μέ αὐτήν ἀναπτύσσεται. Ἀκόμη καί Τοῦρκοι ἱστορικοὶ ἀναγνωρίζουν ὅτι στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ὁ λαός ὀφείλει τήν ὑπαρξή καί τήν ἀνάπτυξή του. Ἀλλά ἐπειδὴ ἐσεῖς ἐνοχλεῖσθε, δέν σημαίνει ὅτι 15 ἑκατομμύρια Ὁρθόδοξοι Ἕλληνες ἀπανταχοῦ τῆς γῆς πρέπει νά ἀλλάξουμε πορεία γιά νά σᾶς εὐχαριστήσουμε...

Ὁλοκληρώνοντας τήν ἀπάντησή μου, θὰ ἀναφέρω καί τοὺς ἀπαράδεκτους χαρακτηρισμούς σας. Κατὰ τήν ταπεινή μου ἄποψη

—ἐπειδὴ ζεῖτε στήν Ἑλλάδα καί ὄχι στήν Περσία— φράσεις γιά τὸν Προκαθήμενο τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως «*θεοκρατικές συνήθειες*», ἢ «*λαϊκίστικη καί ἀπερίσκεπτη ἀντίληψη*» δείχνουν ἐμπάθεια καί ἐπὶ πλεόν εἶναι συκοφαντικές καί ὑβριστικές. Ἀκόμη μέ τὸ νά ἔχετε καταληφθεῖ ἀπὸ αὐτὴ τὴ φόρτιση δέν θίγετε μόνο τὸν Μακαριώτατο, ἀλλὰ καί ὅλο τὸν λαό μας, ὅταν γράφετε ὅτι ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας, «*κηδεμονεὺς καί ποδηγετεῖ τὴν ἑλληνικὴ κοινωνία*». Οὔτε ἀνόητος εἶναι ὁ λαός, οὔτε μὴ λογικὰ πρόβατα, οὔτε βεβαίως ὁ Μακαριώτατος θέλησε ποτέ νά παίξει αὐτὸ τὸ ρόλο κι οὔτε θὰ δεχόταν ὁ λαός μας νά τὸν παίξει.

Τελικά, πάτερ, εἰλικρινὰ θὰ ἤθελα νά ἤξερα ποιό εἶναι τὸ θεωρητικὸ μοντέλο τῆς Πολιτείας πού ὀνειρεύεστε, πῶς βλέπετε τὸ ρόλο τῆς Ἐκκλησίας καί μέ ποιούς ταυτίζετε θεωρώντας τοὺς «*φιλελεύθερους πολίτες*»; Σᾶς παρακαλῶ πάντως νά προσπαθήσετε νά μᾶς νιώσετε ἐμᾶς τοὺς Ἕλληνες Ὁρθόδοξους, νά ἀντιληφθεῖτε τὴν Παράδοσή μας καί τότε θὰ δεῖτε πόσο ἐλεύθεροι εἴμαστε, πόσο ἀνοικτοὶ σέ κάθε διάλογο, πόσο ἀνεκτικοὶ στὸ διαφορετικὸ καί πόσο μέ πίστη, κέφι κι ἐλπίδα βλέπουμε τὸ μέλλον μας στήν Ἐνωμένη Εὐρώπη.

Μέ ἀγάπη Χριστοῦ

Ἄρχιμ. Ἐπιφάνιος Οἰκονόμου

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Τοῦ Ἀρχιμ. Ἐπιφανίου Οἰκονόμου
Ἐκπροσώπου Τύπου τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου
Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΣ

Ἰωάν. στ', 37- η', 12

Ἡ ἀναγκαιότητα τῆς ἐνότητας

Τὴν κορυφαία γιορτὴ τῆς Πεντηκοστῆς προβάλλει καὶ ὑμνεῖ σήμερα ἡ Ἁγία μας Ἐκκλησία, μιὰ γιορτὴ πού περιβάλλει μὲ ἰδιαίτερη τιμὴ, ἀλλὰ καὶ μὲ θεσπέσια ὑμνολογία, ἡ ὁποία κατὰ τρόπο μοναδικό, ὑπογραμμίζει τὴ σημασία της γιὰ τὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ τὴν ὕψηλὴ θεολογία τοῦ περιεχομένου της.

Ἡ Πεντηκοστὴ δικαίως ὀνομάστηκε στὴ γλῶσσα τῆς Ἐκκλησίας ἡ γενέθλιος ἡμέρα της. Ἡ Ἐκκλησία, βέβαια, γεννήθηκε τὴν ἡμέρα τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀνακαινίστηκε μὲ τὸ πάθος καὶ τὴν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ. Τώρα, ὅμως, μὲ τὴν κάθοδο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὀλοκληρώνεται καὶ τελειοποιεῖται. Ἐγκαινιάζεται τυπικὰ καὶ οὐσιαστικὰ ἡ μεγάλη ἱστορικὴ πορεία τοῦ Εὐαγγελίου στὰ πέρατα τῆς Οἰκουμένης καὶ ἐπισημοποιεῖται πλέον τὸ πνευματικὸ προνόμιο τῶν πιστῶν στὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ νὰ γίνουν μέλη τῆς ἐπὶ γῆς καὶ τῆς ἐπουρανίου Βασιλείας Του.

Τὸ μεγάλο μήνυμα, ὅμως, πού ἐκπορεύεται ἀπὸ τὴ θεολογία καὶ τὴ σχετικὴ μὲ τὴν ἡμέρα αὐτὴ διδασκαλία, εἶναι τὸ μήνυμα τῆς ἐνότητας καὶ ὁμοψυχίας τῶν Χριστιανῶν, ἀγαθὰ πού ὑλοποιήθηκαν καὶ ἐπιτεύχθησαν χάρις στὴ ζωηφόρο κάθοδο καὶ ἐπέμβαση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τὸ κλίμα, μέσα στὸ ὁποῖο πνέει ὁ Παράκλητος, εἶναι κλίμα ἐνότητας καὶ ἀγάπης, στοιχείων πού δὲν ἦσαν ἀπλῶς βασισμένα στὸ συναίσθημα, ἀλλὰ εἶχαν τὶς διαστάσεις μιᾶς οὐσιαστικῆς συμμετοχῆς ὄλων ἀπὸ κοινοῦ στὴν

πίστη ἀρχικὰ καὶ βαθμιαῖα κατόπιν στὶς βάσεις τοῦ πολιτεύματος τῆς Ἐκκλησίας, στὴ λατρεία καὶ στὸ ἦθος. Αὐτὴ ἡ ἐνότητα βρῆκε τὴν ἔκφρασή της στὴ Θεία Εὐχαριστία πού συγκέντρωσε ὅλους τοὺς πιστοὺς στὴν κοινὴ σύναξη γύρω ἀπὸ τὸ θυσιαστήριο.

Ἀλλὰ αὐτὴ ἡ ἐνότητα, ἡ ὁποία θεμελιώθηκε μὲ τὴ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ διατηρήθηκε γιὰ αἰῶνες στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, διασπάστηκε στὸ διάβα τῆς ἱστορίας ἀπὸ ποικίλες αἰρέσεις καὶ σχίσματα, καταστάσεις κινούμενες ἀπὸ ἰδιοτελῆ συμφέροντα καὶ χαμερπεῖς ἐπιδιώξεις, πού ἔθεσαν τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ σὲ περιπέτειες καὶ ἀναταραχές. Παρ' ὅλες, ὅμως, αὐτὲς τὶς περιπέτειες πού ταλαιπώρησαν καὶ μέχρι τὶς μέρες μας ταλαιπωροῦν τὴν Ἐκκλησία, αὐτὴ δὲ γνώρισε καὶ οὔτε θὰ γνωρίσει τὴν καταστροφή, γιατί, ἂν καὶ περιέχει ἀνθρώπινες ἀδυναμίες, κρύβει μέσα της τὴ μοναδικὴ ἀλήθεια, πού ὑπηρέτησαν μὲ αὐταπάρηση καὶ πνεῦμα θυσίας οἱ Πατέρες καὶ οἱ Ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ἐμεῖς οἱ Ὀρθόδοξοι Χριστιανοί, οἱ κατέχοντες τὴ μόνη καὶ πραγματικὴ ἀληθινὴ Ὀρθόδοξη πίστη, ἔχουμε χρέος νὰ ἀγωνιστοῦμε γιὰ νὰ διατηρήσουμε ἀκέραιη τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ διασφαλίσουμε τὴν ἀνεμπόδιση πορεία της πρὸς τὰ ἔμπρος. Καὶ ὁ καλύτερος καὶ πιὸ ἀποδοτικὸς τρόπος γιὰ νὰ ἐπιτύχουμε αὐτὸν τὸ στόχο εἶναι νὰ βιώνουμε ἀνόθευτη τὴν Ὀρθοδοξία, νὰ διακηρύττουμε πίστη καὶ ἐλπίδα στὸν Ἀναστημένο Θεάνθρωπο, πηγαινόντας ἀντίθετα στὸ ρεῦμα τῆς ἐποχῆς, πού δὲ γνωρίζει ἀπὸ τέτοιου εἴδους καὶ πιστεύματα. ΑΜΗΝ!

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΝΤΩΝ

Ματθ. ι', 32-33, 37-38 ιθ', 27-30

Ἐκκλησία τῶν Ἀγίων

Τὴν προηγούμενη Κυριακὴ γιορτάσαμε μὲ λαμπρότητα καὶ μεγαλοπρέπεια τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς, τὴ γενέθλια ἐκεῖνη ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποία ἡ Ἁγία μας Ἐκκλησία εἰσῆλθε ἐνεργῶς πλέον στὴν ἱστορία, ἐπεκτάθηκε στὸν κόσμον γιὰ νὰ τὸν μεταμορφώσει καὶ νὰ τὸν Χριστοποιήσει. Μὲ τὴ σημερινὴ γιορτὴ τῶν Ἀγίων Πάντων ἡ Ἐκκλησία προβάλλει τοὺς καρποὺς τῆς, τὰ ζωντανὰ καὶ φωτεινὰ ἀποτελέσματα τῆς δισχιλιετοῦς πορείας τῆς στὴν ἱστορία, τοὺς Ἁγίους τῆς, τοὺς Μάρτυρες τῆς. Εἶναι ἡ ἀπόδειξη τοῦ ριζώματος τῆς Ἐκκλησίας στὸν κόσμον, τῆς πνευματικῆς τῆς βλάστησης καὶ τῆς τεράστιας καρποφορίας τῆς.

Ἄλλὰ τί εἶναι ἐκεῖνο ποὺ ἀνέδειξε τοὺς Ἁγίους Πάντες σὲ καύχημα καὶ δόξα τῆς Ἐκκλησίας; Δέν εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὸ ὅτι ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ βρῆκε σ' αὐτοὺς τὴν τέλεια ἐφαρμογή του. Αὐτοὶ εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ σὲ κάθε ἐποχὴ ὁμολογοῦν Χριστὸ ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, σ' ὅλους ἐκείνους ποὺ θέλησαν κατὰ καιροὺς καὶ θέλουν νὰ περιφρονοῦν καὶ ν' ἀμφισβητοῦν τὸ Χριστό. Εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ ἐγκατέλειψαν καὶ σπίτια καὶ οἰκογένειες καὶ γονεῖς καὶ ἀδελφοὺς καὶ τέκνα καὶ περιουσίες γιὰ τὸ ὄνομα καὶ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ. Αὐτό, βέβαια, δὲ σημαίνει ὅτι ἔφυγαν ἀπὸ τὸν κόσμον, ὅτι διέλυσαν κάθε δεσμὸ μὲ τὰ μέλη τῶν οἰκογενειῶν τους, δεσμὸ ποὺ κάθε Χριστιανὸς ὀφείλει νὰ ἔχει. Σημαίνει πὼς ἔβαλαν κάθε δεσμὸ τοῦ κόσμου αὐτοῦ σὲ δεύτερη μοῖρα καὶ προέταξαν τὴν ιδιότητά τους ὡς τέκνων τοῦ Θεοῦ καὶ ἀδελφῶν τοῦ Χριστοῦ.

Οἱ Ἁγιοὶ Πάντες ἔγιναν ζωντανὰ Εὐαγγέλια στὸν κόσμον. Ἀναδείχτηκαν ἀνώτεροι τοῦ κόσμου, γιὰτὴν ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ ἦταν μέσα τους τόσο δυνατὴ, ὥστε νὰ μείνουν ἀνε-

πηρέαστοι ἀπὸ τὰ δολώματα τοῦ κόσμου. Ἀποτέλεσμα ὄλων αὐτῶν τὰ ἄπειρα θαύματά τους, ποὺ ἀκόμα καὶ σήμερον ἐπιτελοῦν, ὅπου ὑπάρχουν ἁγιασμένες εἰκόνες τους, χαριτόβρυτα λείψανά τους, Ἐκκλησίες καὶ μοναστήρια τους, καὶ ὅπου οἱ πιστοὶ μὲ ἐλπίδα τοὺς ἐπικαλοῦνται.

Μπροστὰ σ' αὐτὴ τὴ ζωντανὴ πραγματικότητα τῶν Ἀγίων τῆς Ἐκκλησίας μας, θὰ μπορούσε κανεὶς ν' ἀναρωτηθεῖ: «τί ἄφησα ἐγὼ γιὰ τὸ Χριστό;». Ἡ ἀλήθεια ἴσως νὰ μὴν εἶναι καὶ τόσο τιμητικὴ γιὰ μᾶς τοὺς συγχρόνους Χριστιανούς. Εὐκόλα ξεχνοῦμε τὴν ιδιότητά μας καὶ ὄχι μόνο δὲ θυσιάζουμε, ἀλλὰ πολλές φορές κερδίζουμε ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ. Ἄν καὶ δὲ δεχόμαστε διώξεις πλέον γιὰ τὴν πίστη μας, δὲ διστάζουμε πολλές φορές νὰ συμβαδίζουμε μὲ τοὺς ἀρνητὲς τοῦ Χριστοῦ, ν' ἀνεχόμαστε καὶ νὰ χειροκροτοῦμε ἀκόμα ἐκείνους ποὺ ἀδικοῦν, ἀτιμάζουν, ἐγκληματοῦν, καταπιέζουν, ἀπατοῦν, ἂν καὶ εἶναι καὶ τὸ διακηρύσσουν πὼς εἶναι Χριστιανοί. Δυστυχῶς, τὶς περισσότερες φορές αὐτὴ εἶναι ἡ σκληρὴ πραγματικότητα, μπροστὰ στὴν ὁποία πρέπει ὅλοι νὰ σταθοῦμε μὲ δέος καὶ διάθεση αὐτοελέγχου καὶ διόρθωσης.

Οἱ Ἁγιοὶ Πάντες, μὲ τὴ σημερινὴ ἑορτὴ τους, μᾶς ἀφυπνίζουν ἀπὸ τὸ συνεχὴ λήθαργό μας καὶ φωτίζουν τὸ δρόμο τοῦ προορισμοῦ μας. Καὶ ὁ προορισμὸς μας εἶναι ἡ μίμησή τους στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴ θέωση καὶ τὸν ἁγιασμό μας. Ὁ Θεὸς μᾶς χαρίζει τὴ ζωὴ γιὰ νὰ ἐργασθοῦμε γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς μας, ἀπολαμβάνοντας ὅσα ἀγαθὰ Ἐκεῖνος μᾶς παρέχει καὶ ἀγωνιζόμενοι γιὰ τὴν κατάκτηση τῆς οὐρανίου Βασιλείας Του. Ἄς παρακαλέσουμε θερμὰ τοὺς Ἁγίους νὰ μᾶς βοηθήσουν σ' αὐτὸν τὸν ἀγῶνα καὶ νὰ πρεσβεύουν στὸν Κύριον μας γιὰ τὴν ἐπίτευξή τοῦ ὑψηλοῦ στόχου μας. Ἰδιαίτερα τὴν Ὑπεραγία Θεοτόκο, τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους, τοὺς Ἁγίους Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοὺς Ἁγίους Ἀγγέλους. ΑΜΗΝ!

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ

στιγμιότυπα

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος καὶ τὰ μέλη τῆς Δ.Ι.Σ. ἐπισκέφθησαν τὴν οἰκία τοῦ Ρώσου Πρέσβευος κ. Μιχαὴλ Μποτσάρνικωφ, ὁ ὅποιος παρέθεσε ἐπίσημο δεῖπνο γιὰ τὴν Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας (17/3/2003).

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σύρου κ. Δωρόθεος κατὰ τὴν λιτάνευση τῆς Ἱερᾶς Εἰκόνης τῆς Παναγίας Τουρλιανῆς στὴ Μύκονο (15/3/2003).

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Λαρίσης καὶ Τυρνάβου κ. Ἰγνάτιος κατὰ τὴν ἐτήσια Τακτικὴ Γενικὴ Συνέλευση τῆς Λογίας Φιλαδελφίας καὶ Ἀλληλεγγύης τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καὶ τῶν Ἐνοριακῶν Λογίων Φιλαδελφίας καὶ Ἀλληλεγγύης (Ἐνοριακῶν Φιλοπτώχων) στίς 27/3/2003.

Κατὰ τὸ διήμερο 12-13/4/2003 πραγματοποιήθηκε μὲ ἐπιτυχία στὴν Καρδίτσα τὸ Φεστιβάλ Βυζαντινῆς Μουσικῆς, τὸ ὁποῖο διοργάνωσε ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων σὲ συνεργασία μὲ τὸν Καλλιτεχνικὸ Σύνλογο Καρδίτσας Ο ΑΡΙΩΝ.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΚΑΛΩΣ ΕΚΛΟΣΕΩΝ Ε.Μ.Υ.Ε.Ε.
Ι. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑ - GREECE
ΤΗΛ. 010-7272253, FAX.: 010-7272251
ISSN 1105-7203

